

PSİKOLEKTİF

SAYI 5 - EKİM/ KASIM 2019 DERGİSİ

ŞİDDET

İÇİNDEKİLER

SAYI 5 - EKİM/ KASIM 2019

3

EDİTÖRDEN

4

ŞİDDET OLGUSUNUN PSİKODİNAMIĞI

AYŞE BAŞBUĞ

6

SOSYAL ÖĞRENME KURAMI VE ŞİDDET:

BOBO DOLL DENEYİ

FERHAT YILDIZ

9

ŞİDDETİN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ YANKISI

HÜLYA ORHAN

12

İNSAN VE YIKICILIĞI

VEYSİ ÇERİ

16

ŞİDDETE ÇÖZÜMDE KİLİT NOKTA: OKUL

SENA ÇATALOĞLU

19

GASLIGHTING VE MANSPLAINING

ASLI EYİ

21

ROMANTİK İLİŞKİ BAĞLAMINDA ŞİDDET KAVRAMININ

ELE ALINMASI

AYŞE DOĞAN

24

FLÖRT ŞİDDETİ VE REDDEDİLME DUYARLILIĞI

ŞAFAK ATAY

27

TOPLUMSAL BAKIŞ EKSENİNDE CİNSEL ŞİDDET

OKAN USLU

30

BİR İŞ YERİ ŞİDDETİ(MOBBİNG)

FURKAN ÖNDER

33

6222 SAYILI YASA ÇERÇEVESİNDE SPORDA ŞİDDET

MÜCAHİT AKKAYA

EDİTÖRDEN

Toplumun büyük bir kesiminde, yaş ve cinsiyet fark etmeksizin görülen şiddet davranışı, günümüzde giderek artmaktadır. Artan şiddet davranışları nedeniyle her yıl binlerce kişi hayatını kaybetmekte, yaşamayı sürdürenler ise süregelen travmalar ile geleceğini inşa etmeye çabalamaktadır. İnşa etmeye çabaladığı bu gelecek içerisinde birey ruhsal mirasını da travmalarla şekillendirmekte ve bir sonraki nesillere aktarmaktadır. Nitekim şiddet, yüzyıllardır yakan, yıkan, parçalayan bir davranış biçimi olarak süregelmiştir. Süregelen bu davranış biçimi kimi zaman “Ölmek istemiyorum” sözleriyle kimi zaman ise bir çocuğun gözyaşları içinde görülmekte, duyulmaktadır.

Psikolektif Dergisi olarak, kocası tarafından öldürülen ve “Ölmek istemiyorum” sözleriyle hayata veda eden Emine Bulut’u, ödevini yapmadığı için babası tarafından dövülerek öldürülen 6 yaşındaki Mertcan’ı ve daha nice bireyi hatırlıyor ve 5. sayımızda Şiddet’i ele alıyoruz. Çabamızı “Sağır bir şiddet karşısında hangi söz bir anlam ifade eder ki? sözüyle Le Guin özetliyor.

Bireyin öğrenmiş ve sürdürmüş olduğu şiddet davranışı karşısında sevgi tohumları ekilmesi mutlaktır ki olması beklenen bir durumdur. Saldırganlığı ve şiddeti deneyimleyen birey, Fromm’un da belirttiği üzere başka insanlara zarar vermemeyi öğrenmiş midir? Öğrenebilecek midir?

İnsanın kendini veya başkalarını yıkıma uğratmaya yönelik dürtüleri altında olduğunu savunan Freud, şiddetin öğrenilmiş bir davranış olduğunu belirten sosyal öğrenme kuramcıları ve diğer birçok kuramsal görüş şiddetin nedenlerini açıklamaya çalışırken Psikolektif Dergisi olarak şiddetin varlığını ve etkilerini görünür kılmaya çalışıyor, şiddet karşısında 3 maymunu oynamayı reddediyoruz.

Dergimizde misafir yazar olarak yer alan Çocuk ve Genç Psikiyatristi sayın Doç. Dr. Veysi Çeri’ye ve yenilenen dergi ekibimize emekleri ve çok kıymetli katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz.

Şiddetin hüküm sürmediği ve hiçbir bireyin şiddeti öğrenmek zorunda kalmadığı bir dünya dileğiyle.

Okan USLU
Dergi Editörü

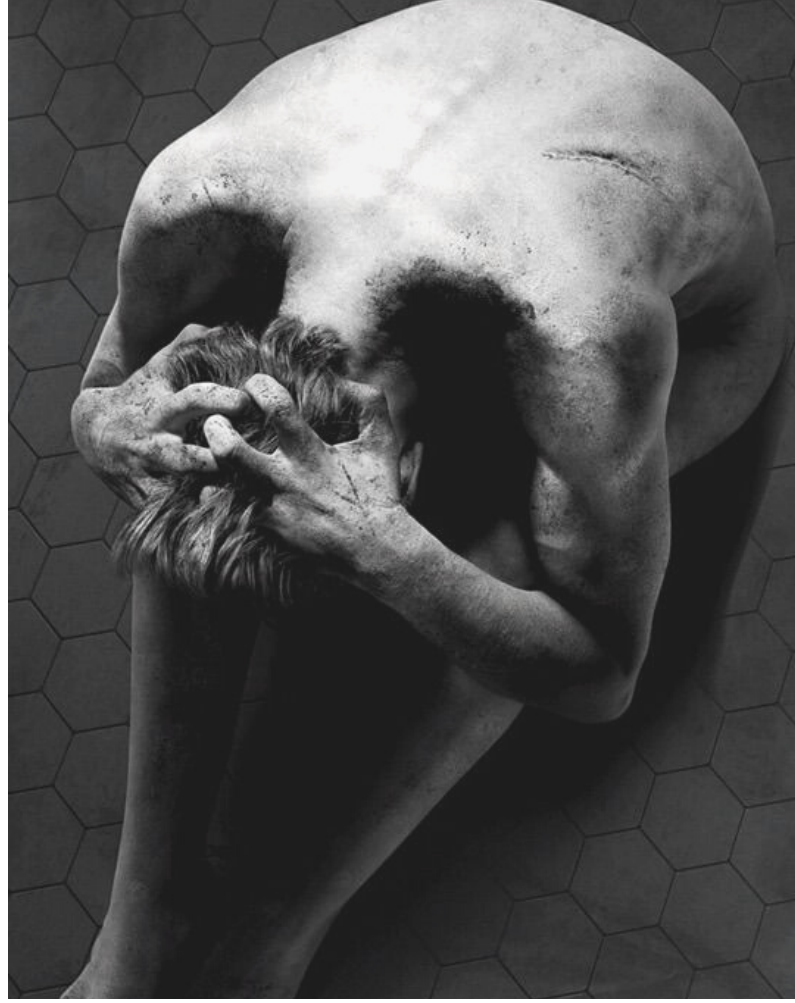
ŞİDDET OLGUSUNUN PSİKODİNAMIĞI

AYŞE BAŞBUĞ

İnsan bir yandan kendi türüyle kavga etmesi yönünden birçok hayvan türünün akrabasıdır. Ama öte yandan da o, kavga eden binlerce tür arasında, kavgasını yıkıcılığa ulaştıran tek türdür... İnsan, kitle katliamcısı olan tek türdür, kendi toplumu içinde bir çibanbaşı olan tek varlıktır (N. Tinbergen; Akt. Fromm, 2016, s.19).

Tarihsel süreç boyunca pek çok boyutuyla karşılaşılan şiddet olgusunun nedensel arka planı hala açıklanmaya çalışılmaktadır. Şiddet eylemi, konuyla ilgili diğer kavramların da üstünde durularak çeşitli teoriler ve kuramsal bakış açıları perspektifinde nörobiyolojik, sosyal-toplumsal, psikolojik öncüllerle bir zemine oturtulmaya çalışılmıştır (Gümü, 2006; Akt. Güleç, Topaloğlu, Ünsal ve Altıntaş, 2012). Bu noktada şiddet ile ilişkili saldırganlık ve öfke kavramları öne çıkmaktadır. Öfke duygusu, hoş gitmeyen, istenmeyen durumlarda, organizmanın karşılığını bulamamış ve doyum sağlayamamış arzuları sonucunda oluşabilecek doğal bir duygusal yanıttır. Suç ve şiddet ile ilişkili eylemlerde de öfke duygusu ortaya çıkmaktadır (Romas & Sharma, 2000; Akt. Soykan, 2003). Öfke duygusu, organizma tarafından gerilimi boşaltacak katarsis mekanizması olarak da kullanılabilir. Fakat dış dünya gerçekliğini çarpıtarak yıkıcılık boyutuna ulaştığında gerilimi boşaltan işlevselliğini yitirmektedir (Feindler, 2006; Akt. Dilekler, Törenli & Selvi, 2014). Daimi biçimde bastırılan ve engellenen öfke duygusu da Lorenz'e göre dışsal uyarana bağlı kalmaksızın herhangi bir zamanda patlama şeklinde ortaya çıkabilecektir (Tsai, 2000; Akt. Özmen, 2006). Bkz.: Engellenme-Saldırganlık Hipotezi. Öfke ve saldırganlığı dürtüsel yanıyla açıklayan bu görüşe göre zarar verme davranışını tetikleyici öfke duygusu, ulaşmak istenen amaçların engellenmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Atkinson et al. 1993; Akt. Özmen, 2006). Kişinin yaşamında ulaşmak istediği amaçların engellenmesi beraberinde kişide doyumsuzluk hissine neden olmaktadır ve bu durumun boyutu da büyük öfke patlamalarını ortaya çıkarmaktadır. Sonuç olarak kişinin yaşamındaki doyumsuzluklarının artmış olması, en ufak bir tetikleyici ile gereğinden büyük patlamalar yaşamasına neden olabilmektedir (Baltaş & Baltaş, 2015, s. 288). Fromm saldırganlık kavramının birçok anlamı karşılayacak şekilde kullanılmasının bu kavramın sebebini irdeleyen kuramsal açıklamaları karşılıksız bırakacağını belirtmiştir. Farklı amaçlarla gerçekleştirilen

bir hal olarak kabul edersek, 'yaşamın yegâne amacı ölümdür' cümlesini söylememiz gerekir. Cümleyi tersinden okumamız gerekirse 'cansız varlıklar, canlı varlıklardan önce de vardı' dememiz gerekir. Doğası hakkında bir kavrama sahip olmadığımız bir güç, bir zamanlar, hareketsiz maddenin içinde yaşamın özelliklerini uyandırmıştır. O zamana kadar cansız olan maddede, o anda oluşan gerilim, yavaş yavaş kendini ortadan kaldırmaya çalışacaktı. Böylece ilk dürtü yani cansız olana geri dönüş dürtüsü ortaya çıktı." (Freud, 2011; Akt. Kiraz, S. 119-136, 2015).

İnsandaki yıkıcı şiddet eylemlerinin nedensel arka planı için psikanalitik kuramın açıklamalarının yanı sıra bu olgunun çok boyutlu olduğu göz önünde bulundurularak disiplinlerarası bir yaklaşımla irdelenmesi, şiddet olgusunun aydınlatılması sürecinde daha faydalı olacaktır.

- KAYNAKÇA
- Baltas, Z., & Baltas, A. (2015). Stres ve başa çıkma yolları. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Dilekler, İ., Törenli, Z., & Selvi, K. Öfkeye farklı açılardan bakış: Öfkenin mekanizması, farklı psikopatolojilerde öfke ve terapinin öfkesi. AYNA Klinik Psikoloji Dergisi, 1(3), 44-59.
- Firincioğulları, S. Gerçekleşen bir kötülük: Nekrofil: Üst sınıflardaki yıkıcılık eğilimi ve topluluk narsisizmi. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (52), 197-206.
- Fromm, E. (2016). İnsandaki yıkıcılığın kökenleri. Şiddet ve saldırganlık üzerine bir inceleme. Ankara: Say.
- Geçtan, E. (2002). Psikanaliz ve sonrası. İstanbul: Metis.
- Gençoğlu, C., Kumcağız, H., & Ersanlı, K. (2014). Ergenlerin şiddet eğilimine etki eden ailevi faktörler. Electronic Turkish Studies, 9(2).
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Unsal, D., & Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4(1), 112-137.
- Gümüş, A. (2006). Şiddetin nedenleri. Toplumsal bir sorun olarak şiddet sempozyumu. Ankara, Eğitim Sen Yayınları.
- İnanç, H.B., Yerlikaya, E. (2015). Kişilik kuramları. Ankara: Pegem.
- Sezer, S., & Savaş, P. (2009). Gelişimsel açıdan ölüm kavramı. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 151-165.
- Kirazlı, S. (2015). "Hayvan"da ve "İnsan"da saldırganlık üzerine psikolojik ve felsefi bir inceleme. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 19(1), 119-136.
- Korucu, A. (2011). Doran Gray'ın Portresi'nde narsisizmin trajedis: Thanatos'a yenilen Eros. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü. Edebiyat ve Bilim II: III. Uluslararası Batı Dilleri ve Edebiyatları Sempozyumu. (Bildiri olarak sunulmuştur, 31 Ekim - 2 Kasım 2011).
- Özmen, A. (2006). Öfke: Kuramsal yaklaşımlar ve bireylerde öfkenin ortaya çıkmasına neden olan etmenler. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 39(1), 39-56.
- Soykan, Ç. (2003). Öfke ve öfke yönetimi. Kriz dergisi, 11(2).

saldırganlık eylemlerinin ortak bir nedene oturtulamayacağını açıklamıştır. Bunun yerine savunmaya dönük biyolojik karakterli eylemleri saldırganlık olarak, insanlara ait yıkıma sebebiyet veren ve zalimce eylemleri ise kıyıcı saldırganlık olarak adlandırmıştır (Fromm, 2016, s. 15-16). Bu bağlamda insanoğlunda görülen kıyıcı, zalimce şiddet hayvanlarda görülen açlık ve savunma gibi içgüdülerle ortaya çıkan şiddetten farklıdır. Psikolojide nekrofil olarak da adlandırılan bu saldırganlık eğilimi, gereksinimlerine doyum sağlamış fakat tutkularını yaşama aktaramaması sonucunda hayata karşı düşmanca tutumlar geliştirmiş orta-üst sınıfta görülebilmektedir (Firincioğulları, 2015).

Jung'un analitik psikoloji kuramına ait "bireyleşme" (individuation) kavramı da yıkıcı saldırgan eylemlere bir açıklama getirmektedir. Bireyleşme doğuştan ve kendiliğinden gerçekleşebilen bir süreç olmasına rağmen kimi engellemeler ve bastırmalar karşısında kişiliğin bazı yönleri yeterince gelişemeyebilir. Söz konusu engellemeleri aşabildiği durumlardaysa yıkıcı ve patolojik olarak açığa vurulur. Çağdaş savaflara ait sadist yöntemler gölgenin bireyleşememiş görünümüne örnek oluşturmaktadır (Geçtan, 2002, s. 179). Jung'un aksine Freud ego psikolojisinde içgüdüleri yaşam (eros) içgüdü ve ölüm (thanatos) içgüdü olarak sınıflandırmıştır (Geçtan, 2002). Freud, insan yaşamındaki olayları bu iki içgüdü ile ilişkilendirmiştir (Daco, 1989; Akt. Gençoğlu, Kumcağız & Ersanlı, 2014). Yaşam içgüdüünün harekete geçiren enerji kaynağı "libido" olarak adlandırılmıştır. Freud yaşamsal faaliyetlerin devam ettirilmesini sağlayan eylemleri yaşam içgüdüü kategorisine dâhil etmiş ve genel olarak "cinsellik içgüdüü (eros)" ile bağdaştırmıştır (İnanç & Yerlikaya, 2015, s. 16-17). Bu iki içgüdü hem birbirinin karşıtı hem de tamamlayıcıdır, eylemlerin ortaya çıkması için etkileşim içinde çalışırlar. Yaşam içgüdüü, adlandırılmasına uygun olarak "yaşamı, canlılığı" amaçlar. Bu canlılık durumundan cansızlığa geçmeyi yani ölümü arzulayan güdü ise "ölüm" içgüdüü olarak adlandırılır (Korucu, 2011). Bu bağlamda Psikoanalitik kuramda insanlar, inorganik durumlarına dönme arzusuyla donatılmış, ölüm içgüdüü kapsamında değerlendirilen yıkıcı ve kıyıcı eğilimlere sahiptir (İsen, 1995; Akt. Sezer & Savaş, 2009). Saldırganlık, yıkıcılık ve şiddete cansız olana dönme eğilimi perspektifinde içgüdü kuramıyla açıklama getiren Freud düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Bütün yaşayanların iç kaynaklı nedenlerden ötürü öldüğünü, inorganik bir hal aldığını şüphe bırakmayan

Sosyal Öğrenme Kuramı ve Şiddet: BOBO DOLL DENEYİ

FERHAT YILDIZ

Şiddet gören bugünkü mazlum çocuk, yarının şiddet gösteren zalimi olur.

Adem Güneş

Dünyaya gelen birey ilk sosyal etkileşimini anne ve babası ile yaşamakta, daha sonra çevresindekilerle etkileşime geçmektedir. Çocuğun sağlıklı bir şekilde büyüebilmesi, gelişebilmesi ve öğrenmeye karşı olumlu tutumlar geliştirebilmesi için nitelikli bilişsel uyarıcıların, zengin dil etkileşimlerinin, olumlu sosyal ve duygusal deneyimlerin çocuğa sunulduğu ve çocuğun bağımsızlığının desteklendiği bir çevrenin oluşturulmasına gereksinim duyulmaktadır (Karakurt, Durmaz & Ay, 2017). Aynı zamanda birey doğumundan itibaren ailesinden ve çevresinden aldığı uyarıların yanında kitle iletişim araçları (televizyon, sosyal medya platformları vs.) doğrultusunda tepki vermekte ve hayatı öğrenmektedir. Bütün bunlar bireyin doğumundan itibaren sosyal öğrenmenin birey üzerinde önemini göstermektedir.

Peki nedir sosyal öğrenme?

Sosyal öğrenme kısacası bireyin başkasında gözlemleyerek öğrenmesi şeklinde ifade edilebilir.

Bir başka deyişle sosyal öğrenmede bireyin öğrenmesi çevre, birey, davranış üçlüsünün karşılıklı etkileşimiyle gerçekleşir (Korkmaz, 2012). Bu teorinin temel varsayımı, bireyin uyarılara doğrudan maruz kalmadan öğrenme gerçekleştirir.

Ancak sosyal öğrenme yoluyla öğrenme gerçekleştiren birey ailesinden ve çevresinden olumlu özelliklerin yanı sıra bu ailede ve çevrede yer alan olumsuz özellikleri de dolaylı olarak öğrenmektedir. Şiddet olgusu da kişinin dolaylı olarak öğrendiği uyarılardan biri olmaktadır. Örneğin anlaşmazlık durumunda, anne babasının sorunu bağırarak ve kavga ederek çözdüğünü gören çocuk, kendi akranlarıyla çatışma yaşadığında benzer stratejilere başvurarak, kavga ederek sorunu çözmeye çalışacaktır (Karakurt, Durmaz & Ay, 2017). Burada da görüldüğü üzere sosyal öğrenmenin olumsuz koşulları şiddet olgusunun birey üzerinde nüfuz etmesine sebep olmaktadır.

Bu durum 1961 yılında Albert Bandura'nın gerçekleştirmiş olduğu Bobo Doll Oyuncak Bebek Deneyi açısından ele alınabilir:

Bu deneyde Albert Bandura bir çocuk grubunu laboratuvar ortamına almaktadır. Bu laboratuvar da çocuklara resimler çizdirilir. Bu aşamaya kadar her şey çok normal bir şekilde devam etmektedir. Sonra bir Bobo Doll bebeği ortama getirilir ve bebeğin yanında da yetişkin bir kişi yer almaktadır. Bu kişi Bobo Doll bebeğini tekmeler, havaya atar, çekiçle vurur ve yumruklamaya başlar. Bununla da beraber "Vur, Tekmele" şeklinde bağırırmaya başlar. Resim çizen çocuklarının yanında gerçekleşen bu olayın ardından deneyin diğer aşamasına geçilir. Bu aşamada deneyi yapan bilim insanları çocuklara çözmeleri mümkün olmayan bir bulmaca vermektedir. Çocuklar bu bulmacayı çözmek için epey bir zaman sarf ederler ancak bu bulmacayı çözemezler ve bu durum onları öfkelenendir. Bu öfkelenme esnasında çocukların bir kısmı daha öncesinde adamın yaptığı gibi Bobo Doll bebeğine vurur ve hatta onun gibi "Vur Tekmele" şeklinde bağırır. Bu davranıştan sonra bilim insanları şu soruya cevap aramıştır: Buradaki bazı çocuklar Bobo Doll oyuncağına vurma davranışı gösterirken diğerleri neden saldırganca davranışlar göstermediler? Bunu anlamak için bir ikinci deney daha yapılır. Bu deneyde de çocuklar bir televizyon ekranında Bobo Doll oyuncağına şiddet uygulayan bir kişiyi izlemektedirler. Hatta bu kişi de yine aynı şekilde "Vur Tekmele" şeklinde bağırır. Ardından çocuklar, içinde Bobo Doll bebeğinin de bulunduğu oyuncaklarla dolu bir odaya girerler.

Ardından yine çocukların bir kısmı Bobo Doll bebeğine adamın yaptığı gibi saldırırlar ve onun gibi "Vur Tekmele" şeklinde bağırırlar. Ancak yine çocukların tamamı bu davranışı sergilememiştir. Bilim insanları da bunu anlamak için bir üçüncü deneyi daha yapmışlardır. Bu deneyde de ikinci deneyin devamı olarak çocuklar televizyonda izledikleri davranışları taklit ettikleri takdirde onların ödüllendireceği (sevdikleri şeylerde verilmiş) söylenmiştir. Bunun ardından odaya giren tüm çocuklar televizyonda izledikleri gibi Bobo Doll bebeğine saldırmışlardır. Hatta "Vur Tekmele" şeklinde de bağırılmışlardır. Burada aşamalarla anlatılan deneyden çıkarılacak önemli hususlar şunlardır:

KAYNAKÇA

1. Karakurt, N., Durmaz, H. & Ay, E. (2017). Çocuklar şiddeti nasıl öğreniyorlar? Bandura'nın sosyal öğrenme kuramı'na genel bir bakış, Türkiye Klinikleri J Psychiatr Nurs-Special Topics, 3(2), 104-7
2. Korkmaz, İ. (2012). Sosyal öğrenme kuramı. B. Yeşilyaprak (Editör). Eğitim psikolojisi (Gelişim-Öğrenme-Öğretim). Ankara: Pegem Akademi.
3. Senemoğlu, N. (2012). Sosyal Bilişsel Kuram Albert Bandura. Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya. 22. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
4. Gökkaya, B. V. & Ayan, S. (2017). Sosyal öğrenme kuramı ve aile içi şiddet, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 10(48), 389-394.
5. Bandura, A., Ross, Dorothea. & Ross, S. A. (1961). Transmission of aggression through imitation of aggressive models, Journal of Abnormal and Social Psychology, 63, 575-582.
6. Akkan, Z. E. (2015). Gözlemleyerek öğrenme: Bobo bebek deneyi ve sosyal bilişsel kuram (Video), Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=zHRa9YulyM0&t=560s>

Öncelikle çocuklar şiddet unsurlarının bulunduğu ortamda farklı bir etkinlik yapsalar dahi bunu dolaylı olarak öğrenmektedir. Hatta öğrenen çocukların bir kısmı bunu performansa dönüştürmektedir.

İkinci olarak bir yandan bazı ailelerinde dile getirdikleri "benim çocuklarım bu tarz filmleri izliyor ama hiç şiddet ve saldırganca davranışlar sergilemiyor" şeklindeki düşüncelerine karşılık bir yandan da deneyin son aşamasında çocuklara bir ödül verildiğinde, tamamı Bobo Doll bebeğine saldırganca davranışlarda bulunmuştur. Burada çıkarılacak sonuç şudur: öğrenmek ve bunları performansa dönüştürmek ayrı şeylerdir. Nitekim Albert Bandura buna "Öğrenme Performans Ayrımı" demiştir. Burada şiddet unsurları ile baş başa kalan çocuklar o anda tepkilerin şiddet yoluyla göstermeseler bile bunları öğrenmektedir. Bu öğrenilen şiddet unsurları ilerleyen zamanlarda pekiştirildiği takdirde gün yüzüne çıkmaktadır.

Peki bu olumsuz koşulların gerçekleşmemesi adına neler yapılabilir?

Burada en önemli sorumluluk bireyin en yakın çevresini oluşturan ailesine düşmektedir. Aile bireyleri kişiye olumlu bir model olduğu takdirde şiddet olgusu ile karşılaşma ihtimali azalmaktadır. Burada kişiye sunulacak olumlu çevre koşulları bireyin zengin yaşantılar edinmesine imkân sağlayacaktır. Olumlu bir model olmanın yanında kişinin içeriğinde şiddet unsurlarını barındıran çevresel etkenlerden uzak tutulması gerekmektedir. Örneğin eş dost çevresinde, birey için zararlı olan yaşantılardan bireyin uzak tutulması sağlanmalıdır. Bu sebeple çocuğa sunulan çevrenin ve ailenin önemi üzerine durulması gerekmektedir.

Ve son olarak Bobo Doll deneyinde gördüğümüz gibi çocuklar şiddeti dolaylı olarak öğrenmektedir. Bu öğrenme şekli birçok farklı kanal aracılığıyla (televizyon, internet ve çevre) gerçekleşmektedir. Bu noktada bu kanalların son derece dikkatli bir şekilde takip edilmesi ve sonrasında uygun bulunması halinde çocukların yaşantısına sunulması çok önemlidir. "Benim çocuğum böyle şeylerden etkilenmiyor, sakın sakın oturuyor" şeklindeki düşüncelere kapılmadan son derece duyarlı olmak önem arz etmektedir.

Şu asla hatırlardan çıkmamalıdır:

ŞİDDET ŞİDDETİ DOĞURUR.

ŞİDDETİN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ YANKISI

Şiddet hiçbir türüyle kabul edilemezken, her gün bir yenisiyle önü alınamayan bir hastalık gibi yayılmaktadır. Diğer yandan, çocuk kelimesi şiddetle hiç anılmaması gereken kelimelerden biridir. Çocuk ve şiddetin karşı karşıya geldiği bir durum tüm gerçekliğiyle kendini gösteriyorsa da en çok anılması ve pür dikkat üzerinde çalışmalar yapılması gereken hayati bir konudur. Çocuğa yönelik şiddetin dünyada ve Türkiye’de toplumun birçok kesiminde yaşandığı kabul edilmektedir. Çocukların şiddet olaylarına şahit olduğu ve maruz kaldığı gerçeğiyle yüzleşerek şiddetin çocuk üzerindeki yankısının anlaşılması ve sağlıklı bir çözüm sağlanması için akademik alanlarda çalışmalar yapılmaktadır.

Çocuğa karşı şiddet, çocuğun bulunduğu her ortamda yaşanabilmektedir. Ev/ aile içi, okul ve eğitim ortamları, kurumlar, çalışma ortamları, topluluk ve sokaklar, çocuğun şiddetle tanıştığı ortamlardır (Genç Hayat Vakfı, 2012). Çocukların maruz kaldıkları şiddet türleri dört ana gruba ayrılabilir; fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet ve ekonomik şiddet (Özgentürk ve ark., 2012). Yapılan araştırmalara göre (McGee, 2003; Gül ve Güneş, 2009; akt. Özgentürk ve ark., 2012) çocukların üçte ikisi özellikle duygusal şiddete maruz kalmaktadır. Duygusal şiddet çocuğun ruhunda derin yaralar açmakta, etkisi fiziksel şiddetin etkisinden daha uzun süre devam etmektedir. Diğer taraftan çocukların en çok zaman geçirdikleri ev/aile ortamında çocuklara karşı olan şiddet, tek bir hareketten oluşabileceği gibi birden çok hareketin bir araya gelmesi şeklinde de olabilir. Devam eden hareketler biçiminde tekrar edilen şiddete sistemli olarak uygulanan şiddet denmektedir ve en tehlikeli olan şiddet türü de budur (Özgentürk ve ark., 2012). Aile içi şiddete anne-baba ve çocuk etkileşimi üzerine Nihan Kaya’nın yorumuyla bakıldığında çocuklarına karşı hata yapabilen anne-babalar “hata yaptım” diyebiliyorsa hatalar düzelebilir. Fakat “Hayır, ben onun iyiliği için yaptım” diyorlarsa, hatalarını aklamaya girişiyorlarsa iki taraf için de, ama özellikle çocuk için korkunç bir kısır döngü oluşturuyorlar. Çünkü çocuk inanmaya ve anne-babanın sevgisine muhtaçtır. Anne-babaların anlamak istemedikleri, farkına varmak istemedikleri şey; bir çocuğa tecavüz etmekle, bir çocuğa cinsel tacizde bulunmakla, onu duygusal olarak yaralamak arasında hiçbir fark yoktur, hepsi tacizdir (Kulak, 2019, Akt. Kaya, 2019).

Çocuklar küçük yaşlarda maruz kaldıkları ya da şahit oldukları davranışları modeller ve taklit ederler. Doğrudan ya da dolaylı olarak çocuklar anne-babalarının ve yakın akrabalarının şiddet içeren davranışlarını öğrenirler. Öğrenilen bu şiddet içeren davranışlar çocukluk dönemi boyunca pekiştirilir, ergenlik ve yetişkinlik döneminde de taklit edilir. Öğrenilen bu şiddet içeren davranışlar özellikle stres altında ya da çatışma anında daha çok ortaya çıkar. Yetişkinler çocukluk dönemlerinde öğrendikleri bu şiddet içeren davranışları daha çok bir sorun çözme metodu olarak kullanırlar (Özgentürk ve ark., 2012). Geçmişte aile içi şiddet olaylarına maruz kalan ve şahit olan çocuklar gelecekte aile içi şiddet olaylarına daha fazla karışma ihtimali taşır. Şiddete maruz kalan ya da şiddete şahit olan çocuklar şiddetin aile içinde kabul edilebilir, sorun çözmede ve başkalarının davranışlarını değiştirmede etkili bir yöntem olduğunu öğrenir.

Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırmasında (2010) ifade edildiğine göre şiddetin her türünün çocuklar üzerinde kalıcı olumsuz etkileri vardır. Özellikle erken dönem çocuklukta şiddete maruz kalmak, henüz olgunlaşma sürecindeki beyni etkileyebilir. Çocuklarda aşırı huzursuzluk, uyku problemleri, duygusal sıkıntı, yalnız kalma korkusu, olgunlaşmamış davranışlar, tuvalet eğitimi ve dil gelişiminde sorunlar gibi davranış değişiklikleri gözlenebilir. Şiddetin mağduru olmak kadar, tanığı olmak da çocuklarda fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel sorunlara yol açar; anksiyete, depresyon, saldırgan tavırlar, madde bağımlılığı, riskli cinsel davranışlar, intihar eğilimi, yaralanma ve ölüm gibi sonuçlara neden olabilir (Bayat ve Evgin, 2015). Şiddete maruz kalmış çocuklar, olayları ve davranışları anlamlandırırken daha hassaslaştıkları için onlarla iletişim kurarken de dikkat edilmelidir. Uzun süren bir göz teması, hayati bir tehlike sinyali gibi hissedilebilir. Omzuna dostça dokunmak bir çocuğa, üvey babasının tacizini hatırlatabilir. İyi niyetli ve şaka yollu bir sataşma, evdeki aşağılayıcı ve giderek artan duygusal suistimali hatırlatabilir. Hiçbir şeyi doğru yapmadığının söylendiği bir evde yaşayan bir kız çocuğundan, tahtada bir problem çözmesinin istenmesi, ona "yetersizliğini" anımsatabilir. Evde şiddet yaşayan bir çocuk, hafifçe yükselmiş bir sesi bağırma olarak algılayabilir (Perry & Szalavitz, 2012).

Aile içi şiddeti önlemede ve çocukların şiddetten korunması için en önemli araç şüphesiz eğitimidir. Şiddeti önlemeye yönelik uygulanacak programlarda, özellikle empati, problem çözme, etkili iletişim, öfke denetimi, stresle baş etme gibi sosyal becerilerin öğretilmesine yer verilmelidir. Bu becerilerin öğretilmesinde yaratıcı drama gibi interaktif (etkileşimli) eğitim yöntemleri kullanılabilir. Aile ilişkisinin çocuğun şiddet davranışına etkisi düşünülerek şiddeti önleme programlarında ailelere yönelik eğitimlere daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. Okulda zorbalığı önlemeye yönelik öğrenci, öğretmen ve ebeveynlerin de yer aldığı bütüncül özellikte ve uzun süreli programların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması önemlidir (Bayat ve Evgin, 2015). Şiddetin her türünden, her ortamda korunmak tüm çocukların hakkıdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ni imzalayan tüm devletler, çocukların her tür şiddet, ihmal ve istismara karşı korunması için yasal, idari, toplumsal ve eğitsel tüm önlemleri almayı taahhüt etmişlerdir (UNICEF, 2010). Dünyanın her yerinde çocukların şahit oldukları ve maruz kaldıkları şiddet hem boyutları hem de sonuçları açısından üzerinde önemle ve hızla durulması gereken toplumsal bir sorundur. Şiddetin çocuklar üzerindeki yankısı sona erdiğinde toplumun içindeki şiddet döngüsünün de kırılarak son bulması ümit edilmektedir.

- KAYNAKÇA
- Bayat, M. Evgin, D. (2015). Çocuğa yönelik şiddet. Türkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics, Cilt: 1(2), 30-36. Erişim Adresi: http://nevsehirram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/50/01/188322/dosyalar/2016_03/16_83732_makalederyagrbz.pdf
- Genç Hayat Vakfı, Çocukların Ev İçinde Yaşadıkları Şiddet Araştırması. (2012). Erişim Adresi: <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/evicisiddet-arastirma.pdf>
- Kulak A. (2019, Haziran). "Yeryüzünde kırılgan bir çocuk kalmayana dek yazacağım" Nihan Kaya ile aile ve toplum üzerine ezber bozan bir söyleşi. Gaia Dergi, Erişim Adresi: <https://gaiadergi.com/yeryuzunde-kirgin-bir-cocuk-kalmayana-dek-yazacagim-nihan-kaya-ile-aile-ve-toplum-uzerine-ezber-bozan-bir-soylesi/>
- Özgentürk, İ. ve ark. (2012). Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi. Polis Bilimleri Dergisi, Cilt: 14 (4), 55-57. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/25425409/A%C4%B0LE_%C4%B0%C3%87%C4%B0_%C5%9E%C4%B0DDET_VE_%C5%9E%C4%B0DDET%C4%B0_N_NES%C4%B0DLEN_NES%C4%B0LE_%C4%B0LET%C4%B0LMES%C4%B0_Domestic_Violence_and_the_Intergenerational_Transmission_of_Violence_Vedat_KAR%C4%9EIN
- Perry B. D., Szalavitz M. (2012) Köpek Gibi Büyütülmüş Çocuk. (Çeviri: Söğüt E.). İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- UNICEF, Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. (2010). Erişim Adresi: <http://www.ailecocuksiddet.info/RAPOR.pdf>

VEYSİ ÇERİ

Doç. Dr. & Çocuk ve Genç Psikiyatristi

İNSAN VE YIKICILIĞI

Tarih öncesi ve tarihe mal olmuş toplumlar bir yana günümüzün gelişmiş toplumlarına bakıldığında da insanın, saldırganlığı bir alışkanlık edinmiş olduğu görülecektir. Savaş ve benzeri toplumsal akıl tutulmaları bir yana günümüzde genç nüfusta en sık görülen ölüm nedenlerinin başında cinayetlerin gelmesi de bunu göstermektedir. Bunun yanında cinayete varmayacak düzeydeki şiddet olaylarının ise salgın düzeyinde olduğunu kabul etmek zorundayız. Peki insandaki bu saldırganlık ve şiddete meyil nereden geliyor? Saldırganlık doğamızın bir parçası olarak ruhsal yapımızın derinliklerinde, kendini açığa vuracak doğru koşulların ortaya çıkmasını bekliyor olabilir mi? Yoksa şiddet ve saldırganlığı çevremizden mi öğreniyoruz? Peki içine doğduğumuz çevre ve kültür saldırganca davranışlar sergilememizi tetikler ya da etkiler mi?

İkinci dünya savaşının neden olduğu olağanüstü yıkımı bizzat deneyimleyen Freud “Haz İlkesinin Ötesinde” makalesi ile insanoğlunun yıkıcı dürtülerine işaret etme gereksinimi duymuş ve saldırganlığın insanın en karanlık ve gizli dürtüsü olmasının yanında libidinal dürtülerden bile daha derin kökenlerinin olabileceğini belirtmiştir. Gerçekten de insana dair dikkatlice bir tahlil, saldırganca dürtülerinin insan ruhsallığının derinliklerinde sinsice işlediğini ve insanın bu saldırganca dürtülerini görmezden gelme eğilimi taşıdığını düşündürmektedir. Nitekim sadece insanın işleyebileceği ölçüdeki birçok saldırganca şiddet olayı karşısında çoğumuzun ilk tepkisinin failin insan olamayacağına dair söylemleri bunu göstermektedir. Bunun yanında sürekli olarak çeşitli ideoloji, din ve hareketleri suçlayarak insanın saldırganlığının

yıkıcı yönlerinin ısrarla görmezden gelinmesi de bunu göstermektedir. Daha açık olmak gerekirse insanla ilişkili yıkımların temel nedeninin bizatihi insan olduğu gerçeğini insanlar olarak kabul edilemez gördüğümüz için, insanın kendi yıkıcılığını ısrarla inkar etme yönünde gayret sergilediğimizi söylemeye çalışıyorum. İnsanın kendi yıkıcılığını görmezden gelerek, bunu etraftaki diğer faktörlere yansıtması, asıl sorununun yani insan yıkıcılığının bir türlü ele alınmamasına yol açmış, bu da insanın devasa dönüşümüne rağmen yıkıcılık problemini bir türlü çözmemesine neden olmuştur. Böylelikle olabildiğince medenileşmiş olmasına karşın insan, yakıp yıkmaya devam edegelmiştir. Başta Orta Doğu olmak üzere tüm dünyada, kaotik bir saldırganlığın hakim olduğu ve akıl almaz bir yıkıcılığın kol gezdiği, şiddetin dozunun her geçen gün arttığı bir dönemde, insanoğlunun yıkıcılığının dinamiklerini en iyi şekilde analiz etmemiz gerektiğini, bunun için de şiddet probleminin salt bir güvenlik meselesi olarak, güvenlik uzmanlarının anlayışları ile önerilerine bırakılmaması gerektiğini ve psikoloji camiasının bu konularda mutlaka konuşması ve çözüm yolları için önerilerde bulunması gerektiğini düşünüyorum. Ancak pratiğe baktığımızda insan ruhsallığını anlamayı dert edinmiş kimi tüzel oluşumların bile insan ve saldırganlığını (belki de bilinçdışı şekilde) anlama çabasından uzak kaldıkları görülmektedir. Nitekim ancak insanın işleyebileceği türden bir vahşet örneği olan (insan dışında gerçekleştirebilecek bir canlı var mı bilmiyorum doğrusu) Özgecan'ın katledilmesi olayına dair bir ruh sağlığı derneğinin basın açıklamasında saldırganlar "insanlıktan çıkmış" olarak betimlenmiştir. Oysa bu kişilere insanlıktan çıkmış dediğimiz anda, biz insan ruhsallığını araştıran bireylerin bu konuda susması gerekmekte, böylelikle adeta bindiğimiz dalı kesmiş olmakta ve meseleyi, bugüne değin hep olduğu gibi diğer disiplinlere havale etmiş olmaktayız. Oysa bu söylemin, insanoğlunun kendisindeki saldırgan dürtüleri görmezden gelip, "kendisinin canlıların en iyisi" olduğu yanılsamasının bir türevi olduğunu ve bu inkârın da yıkıcılığın devamının temel nedeni olduğunu düşündüğümü belirtmek isterim.

Tarihe baktığımızda insanlardaki yıkıcı dürtülerin etkinliğini kavramış olan yönetici elitinin, Roma'daki gladyatör dövüşlerinden, bir şekilde

rasyonalize edilen savaşlara varan ölçüdeki yıkıcı eylemler ile toplumun tüm kesimlerini bir araya getirdiğini görürüz. Her savaşın görünürde muhakkak bazı nedenleri olsa da tüm savaşların temel nedeninin insanın saldırganlık itkisi olduğunu ve bu itki olmaksızın insanın diğery hayvanların sergilediğı saldırganlık biçimlerinden daha fazlasını asla sergilemeyeceğini düşünüyorum. Bugün “sex sells” yani “Cinsellik Satar” tabirinin reklamcılar tarafından oldukça güçlü şekilde kabul edilip yaygın bir pazarlama aracı olarak kullanıldığını biliriz. Ancak hiçbirimiz şiddet ve saldırganlığın da en az cinsellik kadar sattığına kafa yormayız. Oysa biraz dikkat ettiğimizde siyasetçisinden, reklamcısına, gündüz kuşağı TV programlarından ana haber kuşaklarına ve sinema endüstrisine kadar herkesin reyting için sıklıkla şiddet ve yıkıcılık içeren görüntü ve ifadelerle başvurduğu görülecektir. Günümüz çocuk kanallarındaki çizgi filmlerde bile neredeyse en sık kullanılan temanın yıkıcılık olmasını da hatırlatmak isterim. Her ne kadar bu durumun bir nedeni sorumsuz yayıncılık olsa da yayıncılar için en önemli şeyin reyting olduğunu göz önünde bulundurmak gerekecektir. Bunun yanında en çok satan ya da oynanan bilgisayar oyunlarının da şiddet ve yıkıcılık temalı oyunlar olması da şiddetin sattığını başka bir deyişle şiddetin rağbet gördüğünü göstermektedir. Bu da insanda yıkıcı eylemlere dair bir meyil olduğuna işaret etmektedir. Nitekim belki de insandaki yıkıcı dürtüleri dizginlemesi beklenen dinlerle ideolojilerin, insan yıkıcılığının birer aracı haline dönüştürülmüş olması da insandaki saldırgan dürtülerin oldukça derin ve etkili olduğunu düşündürmektedir.

Saldırganlığın insanın temel güdülerinden biri olduğunu kabul etsek bile çevresel ve kültürel faktörlerin potansiyel yıkıcılığın ortaya çıkışında etkili olduğunu söylememiz gerekecek. Davranışı birey ile çevrenin karşılıklı etkileşiminin bir sonucu olarak ele aldığımızda bir bireyin bir ortam ya da çevrede şiddete başvururken başka bir ortamda şiddete başvur-mamasını etkileyen birçok çevresel faktör olabileceğini hatırla tutmak gerekir. Bunun yanında sosyal öğrenmenin de şiddet davranışı sergilemeyi etkilediğini söyleyebiliriz. Böylelikle aile içinden başlamak üzere toplumsal alanlarda şiddete kolayca başvurulduğu ve bunun işe yaradığını gören bir çocuğun içindeki saldırganca itkileri sahneye sürmesinin çok daha kolay olacağını söylemek gerekecek. Böylelikle saldırganlığı doğamızın bir

parçası olarak ruhsal yapımızın derinliklerinde, kendini açığa vuracak doğru koşulların ortaya çıkmasını bekleyen bir dürtü olduğunun bilincinde davranmak, böylelikle içimizdeki uçsuz bucaksız saldırganlık dürtüsünün yıkıcılığını bir nebze olsun azaltabilmek mümkün olacaktır. Bu durumda insandaki saldırgan dürtülerin bilinçdışı işleyerek kişi ile toplumu kendisini sahneleyecek ortamları oluşturmaya sevk ettiğini de olabildiğince hatırd tutmak ve buna karşı bilinçli ve aktif bir tutum sergilemek gerekecektir. Bunun da ancak şiddet dilinin her platformda aktif biçimde engellenmesi ile başarılabileceğini düşünüyorum. Böylelikle toplumu kutuplaştırıcı, kimilerini hedef gösterici, aşağılayıcı ya da suçlayıcı her türlü söylemin terkedilmesi bunun yanında saldırgan tutum ve eylemleri pekiştirmekten azami düzeyde çekinilmesi gerekmektedir. **Ayrıca** basın yayın kuruluşlarının sorumlu yayıncılık ilkeleri çerçevesinde davranması ve şiddeti özendirici programları yayınlamaktan sakınması da önem arz etmektedir.

Toplumda Freud'a mal edilen ancak kendisinin de başka bir düşünürden alıntılacağı ve *"medeniyyetin kurucusu ilk defa mızrak atmak yerine küfür kullanmış olan insandır"* sözüne de atıfta bulunarak konuşma ya da iletişim kurmanın şiddeti önlemedeki en önemli faktör olduğunu hatırlamakta fayda olduğunu düşünüyorum. Böylelikle sorunları konuşup tartışarak çözebilme, ve insanın temel duygulanımlarından olan sinirlenme ile baş edebilmeyi de öğrenmek gerekiyor. Bunun yanında saldırganca eylem ve tutumların işe yararlığını engellemek de faydalı olacaktır.

Freud insandaki yıkıcı dürtülerin şiddetini vurgulamak üzere uygarlaşmış toplumun, insanın insana duyduğu düşmanlık hislerinden dolayı sürekli bir dağılma ve parçalanma tehdidi altında olduğunu ileri sürer. ABD başkanı Roosevelt'e yazdığı mektup ile insan yıkıcılığının belki de en büyük ürünü olan atom bombasının fikir babası olan Albert Einstein da *"Üçüncü dünya savaşında hangi silahlar kullanılacak bilmiyorum, ama dördüncüsü taş ve sopa ile yapılacak"* sözüyle Freud ile benzer kaygılar taşıdığını ve insan saldırganlığının uygarlığın sonunu getirebileceğine dikkat çekmiştir. Gerçekten de insan saldırganlığı uygun koşullara kavuştuğunda uçsuz bucaksız kötülöklere imza atabilmekte, 1. Ve 2. Dünya

savaşlarında da görüldüğü üzere devasa yıkımlara neden olabilmektedir. Bu arada Orta Doğu'da bitmek bilmeyen şiddetin önemli bir nedeninin de bu toplumlarda çeşitli nedenlerle ölme/öldürme eylemlerinin aşırı şekilde kutsanması olduğuna dikkat çekmek istiyorum. Böylelikle ölme/öldürme söylemlerinin yaşatma ve karşılıklı saygıyı yücelten söylemlerle yer değiştirmesi Orta Doğu'daki şiddet sarmalının hafiflemesinde faydalı olacağını düşünüyorum. Bu durum sadece savaşları değil günlük hayatta sıklıkla karşılaştığımız kadına, çocuğa, hekime hatta hayvanlara yönelik şiddeti de azaltacaktır. Sonuç olarak saldırganlığın insan ruhsallığının temel bileşenlerinden olduğu ve bu saldırgan itkilerin farkında olarak onları denetim altında tutmaya çalışmak gerektiğini sürekli olarak hatırd tutmak gerekiyor. Aksi halde ruhsal yapımızın derinliklerindeki saldırganlığın, kendini açığa vuracak koşulları oluşturarak linç kültürünün oluşmasına neden olarak herkesin sürekli bir tehdit algısı ile her an tetikte olmasına; bunun da günümüz Türkiye'sinde olduğu olağanüstü bir tahammülsüzlük ile günlük hayatta ötekine, kadına, çocuğa, hayvanlara ve doğaya yönelik akıl almaz boyutlara varan yıkıcı eylemlere sıkça rastlanmasına yol açması işten bile değil.

ŞİDDETE ÇÖZÜMDE KİLİT NOKTA: OKUL

SENA ÇATALOĞLU

Eğitim ortamları toplumun önemli bir çekirdeğidir. Okullardan beklenen çocuğun paydaşlarla iş birliği içerisinde aldığı bilgi ile beraber belli değerleri içselleştirmesidir. Okul, çocukların ve gençlerin yetişkinler dünyasına hazırlanabilmeleri için oluşturulmuş özel bir çevredir (Öğülmüş, 2006).

Bu noktada toplumda gündeme gelen şiddet haberlerine bakıp 'toplum nereye gidiyor' sorusu sorulduğunda, cevap aranılan önemli yerlerden biri de eğitim ortamlarıdır. Çocuklar, okullarda diğer hiçbir yerde olmadığından daha güvende olsa da, okullarda yaşanan şiddet ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır ve okullar bu davranışları anlama çabası için en ulaşılabilir yerlerdir (Çetin, 2004).

Okullarda Şiddeti Önleme Merkezine (ABD) göre okulda şiddet, okulun eğitim misyonunu ihlal eden, güven ortamını tehdit eden, okuldaki kişilerin canlarını ve mallarını hedef alan her türlü yıkıcı ve bozucu saldırganca eylemlere denir (Center for the Prevention of School Violence, 2000; akt. Öğülmüş, 2006). Çocuğun ailesinden sonra, zamanının önemli bir bölümünü geçirdiği yerler okullardır (Durmuş ve Gürkan, 2005). Özellikle okulda şiddet çok ciddi bir neden-sonuç ilişkisiyle karşımıza çıkmaktadır. Flannery, Wester ve Singer (2004) yaptıkları bir çalışmada 3-8 ve 9-12. sınıflarda okullardaki kız ve erkeklerin şiddete maruz kalmaları ile şiddet davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur (akt. Çetin, 2004).

Peki eğitim öğretim amaçlı bir araya gelinen ve toplumca kutsal olarak nitelendirilen bir kurumda özellikle son yıllarda şiddetin bu kadar gündeme gelmesinin sebebi ne olabilir ve çözüm olarak nasıl bir yol izlenebilir? Nedenler öncelik sırası ve etki durumu burada bahsedilemeyen başka değişkenlerden bağımsız olmamak kaydıyla sosyoekonomik nedenler (Çetin, 2004), kentleşme (Karasu, 2008), medya (Durmuş ve Gürkan, 2005; Kayhan, 2015), ailedeki yetiştirme tarzı (Avcı ve Yıldırım, 2014; İnanç ve ark. 2015), çevrenin olumsuz örnekliliği (Flannery, Wester ve Singer, 2004 akt. Çetin, 2004), psikolojik nedenler (Flannery, 1997 akt. Avcı ve Yıldırım, 2014) olarak ifade edilebilir.

Peki çocukların en çok muhatap olduğu çevre olan okulda şiddet tablosu için neler yapılabilir?

Öncelikle şiddetin ortaya çıkmasında yapılabilecek en önemli şey ortaya çıkmasını önlemektir. Burada şiddetin varlığının bilindiği durumlar için uzun soluklu olarak ve işbirliği içinde neler yapılabileceğine dair bir bakış açısı oluşturulmaya çalışıldı.

Hap çözümler yerine denenmiş ve sonuç alınmış programlarla sunulan bu önerilerde okul psikolojik danışmanları başrol gibi görünse de öğretmen-aile-idare işbirliği ile uygulanacak çalışmaların yerinde olacağı düşünülmektedir. Aile ve öğretmen eğitiminin önemi saklı olmak kaydıyla öğrencilerle yapılacak grup çalışmaları oldukça önemli bir yer tutmaktadır çünkü ergenler grup içinde yer buldukları zaman değişimleri daha kolay olmaktadır (Akar, 2018).

1.Abbas Türnüklü ve arkadaşlarının (2009) İzmir’de ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle yaptığı “Okul Temelli Çatışma Çözümü ve Akran Arabuluculuğu projesi çok önemli bir örnektir. Okul yönetimi ve öğretmenlerin desteği ile gerçekleştirilen, 4 temadan (Kişiler arası çatışmaların doğasının anlaşılması; iletişim becerileri; öfke yönetim becerileri; kişiler arası çatışmalarda çözüm becerileri: müzakere ve akran arabuluculuk) oluşan program için 31 saatlik ders programı hazırlanmıştır. Çalışmaya katılan iki ilköğretim okulundaki öğrencilerin de şiddet eğiliminde azalma gözlemlenmiştir (Türnüklü ve ark, 2009).

2.Selahaddin Öğülmüş (2006), Kişiler arası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi adıyla kitaplaştırdığı çalışmasında örnek ders planlarıyla öğrencilere günlük hayatta karşılaşılabilecek sorunların nasıl çözülebileceğini anlatmayı amaçlamıştır.

3.Drama ise etkileşime, sorgulamaya ve kendini ifade etmeye teşvik ettiği için öğretmen merkezli yaklaşıma dayalı eğitim sistemimizde çocuklara problem çözme alternatiflerinin sunulabileceği, öğrencilerin içselleştirebilecekleri bir yöntemdir. Karataş (2011), psikodrama teknikleri kullanarak öğrencilerin çatışma çözme becerilerini arttırmayı hedeflediği çalışmasında yaptığı grup oturumları ile öğrencilerin saldırganlık düzeyinin azaldığını bulgulamıştır. Uşaklı (2006) da İzmir’de beşinci sınıf öğrencileri ile yaptığı drama temelli grup çalışmaları sonucunda öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri ve atılganlıklarında olumlu değişimler olduğunu bulgulamıştır.

4.Akran Destek Programı: Okullarda en büyük kitleyi öğrenciler oluşturduğu için okullarda şiddet dendiğinde akla gelen ilk boyut öğrenciler arası şiddettir. Öğrenciler arası şiddet literatürde ‘akran zorbalığı’ olarak geçer. Akran zorbalığı zorba, kurban ve seyirci rolleriyle yer bulmaktadır. Günay ve Can (2018) Eskişehir’de bir ortaokulda gerçekleştirdikleri Akran Destek Programı ile belirlenen yardımcı akranların kurban ile yaptıkları görüşmelerden sonra araştırmanın izlenmesi çalışmalarında kurbanların davranışlarında olumlu bir değişim bulgulamışlardır. Bu çalışmaya benzer ilköğretim, lise ve ortaokul düzeyinde yapılmış, akran zorbalığına dair çok değerli başka programlar da bulunmaktadır. Örneğin: Kartal ve Bilgin, 2007; Arslan ve Akın, 2016; Hanhan, 2012; Bozkurt ve ark. 2011.

5.Şiddetin ortaya çıkışının önemli bir sebebi kontrolsüz öfkedir. Bu yüzden öğrencilere ‘öfke’ duygusunu, öfke duygusunun saldırganlığa dönüşmesi yerine yapıcı yollarla ifade etmesini içselleştirebilecekleri programların varlığı da önemlidir. Gültekin (2008) Saldırganlık ve Öfkeyi Azaltma Programı ile 6,7 ve 8. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada

programa katılan öğrencilerin öfke kontrolünde olumlu değişimler bulgulamıştır. Yavuzer ve Üre(2010) de lise dokuzuncu sınıf öğrencileriyle saldırganlığı azaltmak amacıyla yaptıkları psikoeğitim programında ergenlerin saldırganlıklarında olumlu değişimler bulgulamışlardır.

6.TBM Eğitimi Yeşilay ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın işbirliği ile yürütülen bağımlılığı önleme programıdır. Program ilköğretim, ortaokul ve lise düzeyine göre hangi modülün uygulanacağı değişmekle beraber tütün, alkol, teknoloji, kumar bağımlılıkları ile sağlıklı yaşam eğitimi kapsamaktadır. Bağımlılıkların önlenmesi şiddeti önlemede önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü sorun çözme becerileri gelişmemiş bireyler madde kullanımına yönelebilmektedirler (Arı, 2007). Griffiths (2005) problemleri internet kullanımını ele aldığı ve 6 bileşen tanımladığı çalışmada bileşenlerden birini içsel veya kişiler arası çatışma olarak tanımlamıştır (Eroğlu, 2016).

• KAYNAKÇA

- Akar, A. (2019). ÇEPSP101 Temel Düzey Eğitimi (Ders Notları).
- Arı, Ö. (2007). Madde kullanan kişilerin depresyon, problem çözme becerileri ve diğer bazı değişkenler açısından karşılaştırılması (Tezsiz yüksek lisans projesi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arslan, N. ve Akın, A. (2016). Çözüm odaklı kısa süreli grupla psikolojik danışmanın lise öğrencilerinin akran zorbalığına etkisi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article_file/192386
- Avcı, Ö. H. ve Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 29, 157-168.
- Bozkurt, S., Akbıyık, A., Yüzük, S., Beşer, G. N., Sağkal, T. (2011). Bir yatılı bölge okulunda akran istismarı ve farkındalık eğitiminin etkisi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. Erişim adresi: <http://edergi.atauni.edu.tr/ataunihem/article/view/1025006223/1025006527>
- Çetin, H. (2004). Öğrenci ergenlerin şiddete yönelik tutumları: Yaş ve cinsiyete göre bir inceleme (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Durmuş, E. ve Gürkan, U. (2003, Temmuz). Lise öğrencilerinin şiddet ve saldırganlık eğilimleri [Öz.] VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sunulan bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya. Erişim Adresi: https://issuu.com/antalyaozelegitimgrubu/docs/vii_ulusal_ps_koloj_k_dani_ma_re
- Eroğlu, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinde problemleri internet kullanımını: İlişkisel-karşılıklı bağımlı benlik kurgusu ve dürtüselliğin yordama güçleri. Erişim adresi: http://www.turkishstudies.net/files/turkishstudies/642746473_61Ero%C4%9FluY%C3%BCksel-egt-1091-1114.pdf
- Gültekin, F. (2008). Saldırganlık ve öfkeyi azaltma programının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık ve öfke düzeyleri üzerindeki etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Günay, Ş. ve Can. G. (2018). Zorbalıkla baş etmeye yönelik bir akran destek programının etkililiği. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 8, 266- 294.
- Hanhan, A. A. (2012). Onarıcı disiplin modelinin liselerde, akran istismarı ve şiddeti üzerindeki etkilerinin incelenmesi (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Karasu, M. A. (2008). Türkiye'de kentleşme dinamiklerinin suça etkisi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 4, 255- 281.
- Karataş, Z. (2011). Psikodrama teknikleri kullanılarak yapılan grup uygulamasının ergenlerin çatışma çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi. 11, 601- 614.
- Kartal, H. ve Bilgin, A. (2007). İlköğretim öğrencilerine yönelik bir zorbalık karşıtı program uygulaması: okulu zorbalıktan arındırma programı. Eğitimde Kuram ve Uygulama. 3, 207- 227
- Kayhan, N. (2015). Medyadaki şiddet kültürünün çocuklara etkisi ve mağduriyetler. Toplum Bilimleri Dergisi. 9: 61- 91.
- Öğülmüş, S. (2006). Okullarda şiddet ve alınabilecek önlemler. Eğitime Bakış Dergisi.16-43
- Öğülmüş, S. (2006). Kişilerarası sorun çözme becerileri ve eğitimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Türnüklü, A., Kaçmaz, T., Gürler, S., Yaka, A., Türk, F., Kalender, A., Şevkin, B., Zengin, F. (2009). Okul temelli çatışma çözümü ve akran arabuluculuk projesi (Proje No. 106K094). Erişim Adresi: <http://web.deu.edu.tr/acmer/files/tubitak.pdf>
- Uşaklı, H. (2006). Drama temelli grup rehberliğinin ilköğretim V. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri, atılganlık düzeyi ve benlik saygısına etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yavuzer, Y. Ve Ürer, Ö. (2010). Saldırganlığı önlemeye yönelik psiko-eğitim programının lise öğrencilerindeki saldırganlığı azaltmaya etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 24, 389- 405.

GASLIGHTING VE MANSPLAINING

İnsanın varoluşuyla başlayan birçok şey gibi, şiddetin başlangıcı da insanın varoluşuyla aynı zamana denk düşer. Karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahip olan şiddet, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından gücün ya da fiziksel kuvvetin amaçlı bir şekilde bir başkasına ya da kendine zarar vermek niyetiyle kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Bu çatı tanımla birlikte, şiddetin kendine yönelik şiddet, kişilerarası şiddet ve kolektif şiddet olarak temel başlıklara ayrıldığı bilinmektedir (Yöyen, 2017). Temel olarak ayrılan bu üç başlığın da birçok alt başlığı bulunmaktadır. Örnek olarak, kişilerarası şiddet başlığı altında mansplaining ve gaslighting gibi şiddet biçimleri yer alır. Bu iki şiddet biçimi ilişkilerde görülen, çoğu zaman şiddet olduğu düşünülmemeyen bazı tutumları kapsamaktadır.

Mansplaining, ilk olarak 2012 yılında erkeklerin konuşurken kullandığı kibirli konuşma tarzını eleştiren bir makale yazan Rebecca Solnit tarafından tanımlanmıştır. Solnit'in kendi yaşam tecrübelerinden yola çıkarak yazdığı bu makale yayımlanmasından kısa süre sonra oldukça ses getirmiş ve bu vesileyle "mansplaining" kavramı ortaya çıkmıştır. "Bir kimsenin (genellikle bir erkeğin), bir kimseye (genellikle bir kadına) küçümseyici ya da patronluk taslayıcı olarak kabul edilen bir tavırla konuşması" şeklinde tanımlanan bu kavram aslında sadece konuşmanın niteliğiyle ilgili bir durum değildir. Erkeklerin abartılı özgüvenleri kadınların erkeklerle konuşurken kendinden şüphe etmesine ve kendisini sınırlamasına sebep olmaktadır. Bu durum, kadına düşüncesinin erkeğinkine oranla daha değersiz olduğunu düşündürmektedir (Kidd, 2017). Pek tabii, bu da şiddettir. Sıkça duyulan mansplaining örnekleri şunlardır:

"Bak güzelim..."

"Şimdi orda bir dur, elinin hamuruyla erkek işine karışma..."

"Sen bilmezsin bu erkekleri..."

Gaslighting (gaz lambası) kavramı ise 1944 yılında bir tiyatro oyunundan uyarlanan *Gaslighting* isimli filmde literatüre giren şiddet kavramıdır. Filmde Gregory, eşi Paula'yı sistemli olarak bir şeyleri hayal ettiğine ve gerçeği saptırdığına ikna etmeye çalışmaktadır. Paula geceleri duvarlara vurulduğunu ve gaz lambasının ışığının yanıp söndüğünü söylemektedir fakat Gregory, bunları Paula'nın hayal ettiğini iddia etmektedir. Bir dedektif olan Brian, Paula'yla ilgili bir şeylerin yolunda gitmediğini anlar ve Paula'yı Gregory'nin manipülasyonlarından kurtarır. Olanları Paula uydurmamıştır, eşi Gregory tarafından gaslightinge maruz bırakılmıştır (Gass ve Nichols, 1988).

Film özetinden yola çıkılarak akademik bir tanım yapılabilir olursa: *Gaslighting*, bir kimseye kasıtlı olarak uygulanan kişinin fiziksel çevresini ya da akıl sağlığını istismar eden ve bunu kişinin hayal gücüne ve zayıf gerçeklik algısına bağlayan sistematik duygusal istismardır (Roberts ve Andrews, 2013). Kısacası, kişinin kendi gerçekliğinden şüphe etmesine neden olan bir durumdur. İçinde yaşadığımız toplumda da birçok *gaslighting* örneği bulunmaktadır. Partnerlerden birinin diğerine "Seni artık sevmiyorum" cümlesini kurmasından sonra cevap olarak gelen "Hayır, seviyorsun. Şu an sinirli olduğun için böyle söylüyorsun." cümlesi *gaslighting* örneğidir. Sevmediğini ifade eden tarafın kendi duygularından ve gerçekliğinden şüphe etmesine neden olmaktadır. Bir diğer örnek ise yine filmlerde görülen aldatılan/aldatan sahnelerinden biridir. Kadın eşini arar ve telefon açılır. Karşılıklı konuşulurken arkadan bir kadın sesi duyulur. Yabancı kadın adama bir şey söylemektedir. Telefondaki kadın sesin kaynağını sorduğunda gelen cevap şudur: "Televizyon açık. Ses televizyondan geliyor." Telefondaki kadının duyduğundan şüphe etmesine ve akıl sağlığı konusunda endişelenmesine neden olmaktadır. Benzer birçok örnek verilebilecekken değinilmesi gereken şey ilişkilerde oldukça yaygın olan bu durumun diziler ve filmler aracılığıyla normalleştirilmesidir. *Gaslighting* ve *mansplaining* maruz kalan kişiye zarar veren, akıl sağlığını tehdit eden şiddet türleridir. Sıkça tanıklık edilen fiziksel şiddet türlerine oranla daha az fark edilir olsalar da yok sayılamazlar. Flört şiddeti başlığı altına da yerleştirilebilecek bu iki kavram genellikle partnerler arasında görülür.

İlişkiler içerisinde flört şiddetine maruz kalan kişi çoğu zaman kadındır. Özellikle erkek egemen toplumlarda büyülenmeci tavır erkekliğin getirisi olarak görülmekte ve bu sebeple normal karşılanmaktadır. Bu durumun "normal" sınırları içinde olmadığını fark etmek, konuyla ilgili bilgi edinmek uygulayan ve maruz kalan açısından oldukça önemlidir. Bu farkındalığın kazanılması her iki taraf için de koruyucu ve önleyici olacaktır.

KAYNAKÇA

- Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu: Özet (2002). Genova: World Health Organization.
- Gass, G.Z. & Nichols, W.C. (1988). *Gaslighting: A Marital Syndrome*. Contemporary Family Therapy, 10(1). doi: 10.1007/bf00922429
- Kid, A.G. (2017). *Mansplaining: The Systematic Sociocultural Silencer*. 22nd Annual Research Conference, English/Communication.
- Roberts, T., & Carter Andrews, D. J. (2013). A Critical Race Analysis of the Gaslighting Against African American Teachers: Considerations for Recruitment and Retention. In D. J. Carter Andrews & F. Tuitt (Eds.), *Contesting the myth of a "post racial" era: The continued significance of race in U.S. education* (s. 70-74). New York, NY: Peter Lang.
- World Health Organization (2002) World Report on Violence and Health. Geneva: WHO. http://www5.who.int/violence_injury_prevention/download.cfm?id=0000000582
- Yöyen, E.G. (2017). Şiddet türleri ve kişilik özellikleri. Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 1(1), 35-50. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1497587350.pdf>
- adresinden erişilmiştir.

ROMANTİK İLİŞKİ BAĞLAMINDA ŞİDDET KAVRAMININ ELE ALINMASI

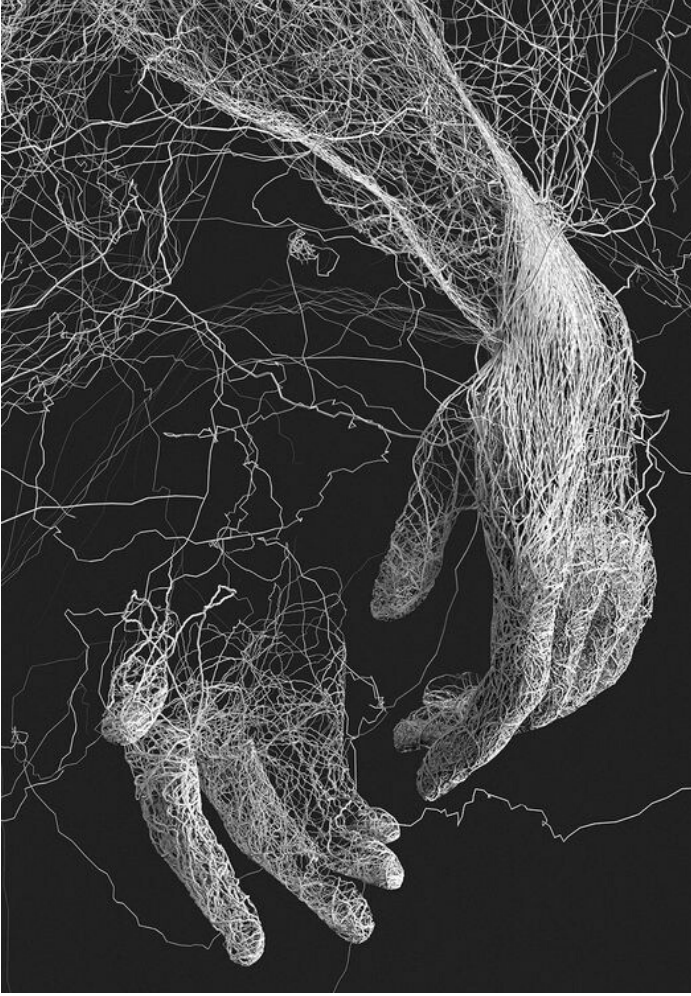
AYŞE DOĞAN

Toplum yaşamında uzun süredir var olan ve farklı davranış şekilleriyle kendini gösteren şiddet olgusu günümüzde birden fazla başlık altında irdelenip ele alınmaktadır. Şiddeti fiziksel, duygusal gibi alt başlıklarla inceleyebilmek mümkün olduğu gibi kişiler arasında meydana gelişine göre de ebeveyn şiddeti, flört şiddeti olarak da adlandırmak mümkündür. Adlandırma her ne şekilde gerçekleşirse gerçekleşsin şiddetin temelinde taraflardan biri veya birkaçının karşı tarafa yönelik zarar verici davranışlarda bulunması vardır. Şiddetin pek çok tanımı yapılmakla birlikte bunlardan bir kaçısı şu şekilde sıralanabilir. Erten ve Ardalı (1996)'ya göre şiddet; kişiye zarar vermek, birinin hakkını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak, yıkıcı aşırı davranışlarda bulunmak şeklinde tanımlanmaktadır (akt: Dilmaç, 2014). Bütün, Yücel-Beyaztaş, Dokgöz, Özdemir, Beyaztaş, Polat ve Şahin (2013)'e göre ise şiddet, bir bireyin yaralanmasına ve ölümüne neden olan ya da gelişmesini engelleyen fiziksel, psikososyal ve cinsel olarak uygulanan kasıtlı davranışlardır.

Kişiler arasında baskı, kısıtlama ve engellemelerle karakterize olan şiddet özellikle yakın ilişki içinde bulunan bireyleri zor durumda bırakmaktadır. Yakın ilişki içinde bulunan grup ifadesi kimi zaman ailedeki bireyleri kimi zaman ise romantik ilişki içinde bulunan bireyleri kapsamaktadır. Ancak çoğunlukla yakın ilişki kavramının eş, sevgili, kız/erkek arkadaş kavramlarını karşılamak amacıyla kullanıldığı da bilinmektedir (Kepir-Savoly, Ulaş ve Demirtaş-Zorbaz, 2014).

Romantik ilişki, bireylerin kişisel anlamda büyüme ve gelişmelerine olanak tanıyan, kişinin kendisiyle birlikte karşı cinsi de tanıma imkânı bulmasına yardımcı olan bir yönü olmasıyla önem taşımaktadır. Bu bağlamda bireyler hoşça zaman geçirme, yalnızlık duygusu ile baş edebilme gibi

duygusal ve sosyal yönden kendilerine destek bulabilmektedirler. Bireyler üzerinde olumlu ve geliştirici bir işleve sahip olan bu ilişkiler, zaman zaman ilişki içindeki bireyler için zarar verici, yıpratıcı bir hal alabilmektedir. Bireylerin aralarında gelişen davranış örüntülerini anlama ve adlandırma potansiyelleri çoğunlukla şiddetin farkında olma potansiyelleri ile bağlantı taşımaktadır. Özellikle gençler aralarında; “beni sevdiği için kıskanıyor, beni düşündüğü için kıyafetlerime müdahale ediyor” tarzındaki ifadeler çoğunlukla şiddet olarak görülmemektedir. Bu durum ise ilişkideki ciddi problemlerin su yüzüne çıkmasını geciktirmektedir (Bugay ve Çok, 2015).

Aralarında romantik ilişkinin bulunduğu bireylerin hangi davranışlarının şiddet ve zorbalık hangilerinin sevgi belirtisi olduğu ayrımının objektif bir şekilde yapılamaması çiftlerden birinin mağdur veya kurban rolünü üstlenmesi ile sonuçlanmaktadır. Çiftler arasında meydana gelen ve tarafların engellenmesi, kısıtlanması ve hareket özgürlüğünün sınırlandırılmasına sebep olan davranış şekillerini çoğunlukla romantik ilişkilerdeki şiddetin izleri olarak saymak mümkündür (İbiloğlu, 2012). Romantik ilişkilerdeki şiddet olgusunu araştıran kimi araştırmacılara göre cinsiyetler arasında

şiddete maruz kalma açısından kadınlar ve erkekler arasında bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Çoğunlukla romantik ilişkilerde kadınlar kurban olarak görülürken erkeklerin de mağdur ve kurban konumunda bulunduklarını belirten çalışmalar da mevcuttur. Şiddet uygulama davranışları açısından kadınlar ve erkekler arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre ilişki içinde bulunan erkeklerin, kadınlara nispeten daha saldırgan ve yıkıcı davranış örüntülerine sahip oldukları tespit edilmektedir (Özgür, Yörükoğlu ve Baysan-Arabacı, 2011; Kepir-Savoly, Ulaş ve Demirtaş-Zorbaz, 2014).

Romantik ilişkilerde meydana gelen şiddet davranışlarını üç temel başlık altında incelemek mümkündür. Bu davranışları vurma, hırpalama, tokat atma gibi fiziksel olarak bireyin canını acıtmaya yönelik olan fiziksel şiddet davranışları; bir partnerin diğerini aşağılaması, küçük düşürmesi, kendine olan güven ve saygısını zedeleyici şekilde davranması olarak adlandırılan psikolojik şiddet davranışları; cinsel ilişkiye zorlama, öpme, dokunma gibi cinsel şiddet davranışları olarak sıralamak mümkündür. Bahsi geçen şiddet davranışları kimi zaman bir arada görülürken kimi zaman ise şiddet türlerinden biri daha baskın bir şekilde görülebilmektedir (Toplu ve Hatipoğlu Sümer, 2011; Toplu-Demirtaş, Hatipoğlu-Sümer ve White, 2013; Vatandaşlar ve Hatipoğlu Sümer, 2019). Bir romantik ilişki içinde bulunan bireylerin kendilerinin ve partnerlerinin davranışlarını objektif bir yaklaşımla irdeleyip, şiddet olarak nitelendirilebilecek davranışlar konusunda dikkatli olmaları çiftlere sağlıklı ilişkiler yaşama ve sürdürme olanağı verecektir. İçinde şiddet, zorlama ve baskı barındıran ilişkiler acil müdahale edilmeyi bekleyen hastalar gibidirler. Var olan sorunları ertelemek ise yalnızca sorunların daha da vahimleşmesine sebep olmaktadır. Özellikle genç bireyler arasında sıklıkla dile getirilen ifadelerden bir kısmı, bireylerin sağlıklı ilişkilerden ne derece uzak olduklarının göstergesi olmaktadır. Genellikle karşı tarafın kıyafetlerini, konuşmasını eleştirmek, onu kendi istediği şekilde davranmaya zorlamak ise bireylerin kendi olmasına izin vermeyen bir yapıya işaret etmektedir. İlişki içinde sürekli eleştiren, engelleyen, suçlayan ifadelerin bulunması, yolunda gitmeyen bir şeylerin olduğunun sin-

yallerini vermektedir. Neden benden izin almadın, bu nasıl bir elbise, onunla görüşmeyeceksin demedim mi, senin yüzünden oldu, bir defadan bir şey olmaz, seven erkek elbette kıskanır tarzında halk arasında klişeleşmiş, kalıp ifadelerin aslında aşk gibi naif ve insan olmanın gayet doğal seyri içinde gelişen bir süreç ile uzaktan yakından alakası olmamaktadır. Aşkın bu olmadığının farkına varmak ilişkilerin daha sağlıklı bir zemine taşınmasına olanak sağlayacaktır. Bu noktada sağlıklı bir ilişkinin gereklerini bilmek ilişki içindeki bireylere yol gösterici olacaktır (Öztürk, Karabulut ve Sertoğlu, 2017).

Cinsiyeti ne olursa olsun sağlıklı bir ilişki yaşayan bireylerin sahip olduğu birtakım ortak özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler hakkında bilgi sahibi olmak ilişkilerin her iki taraf açısından ele alınıp değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu özellikleri aynı zamanda ilişki içinde bulunan bireylerin hakları olarak adlandırmak mümkündür. Sağlıklı bir duygusal ilişkiye sahip olan bireyler, öncelikle ihtiyaç, istek ve inançlarının yani özünde kendilerinin farkındadırlar. Ne istediğini bilmenin rahatlığı ile kendilerini özgürce ifade edebilecekleri alanlara sahiptirler.

Kendilerini özgürce ifade etmenin bir uzantısı olarak da istemedikleri veya kendilerine uygun bulmadıkları durumlar karşısında rahatlıkla hayır diyebilirler. Hayır demenin kendilerini suçlu hissettirmesine izin vermezler. Sağlıklı bir duygusal ilişkisi bulunan birey, romantik ilişki içinde bulunduğu bireyin dışında da bir yaşamı ve sosyal ilişkilerinin olduğunun farkında olarak diğer yaşam alanlarına da yeterli miktarda zaman ayırır. İlişki süreci her zaman istenildiği minvalde gitmiyor, anlaşmazlıklar yaşanıyor dahi olsa sağlıklı bir ilişkide bireyler, birbirlerine kendilerini rahatlıkla açabilir ve güvende hissediyor olmalıdırlar. Belki de en temelde sağlıklı bir ilişkiyi her iki tarafın da kendisi olmasına olanak sağlayan ve eşitlik üzerine kurulu bir ilişki olarak tanımlamak mümkündür (Öztürk, Karabulut ve Sertoğlu, 2017).

• KAYNAKÇA

- Bugay A., Çok F. (2015). Gençlikte romantik ilişkilerde şiddet ve istismar, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5, 15-20.
- Bütün C., Yücel-Beyaztaş F., Dokgöz H., Özdemir L., Beyaztaş A., Polat O. ve Şahin F. (2013). "Sivas'ta Akranlar Arası Şiddet-Anket Çalışması," Medicine Science, Cilt 2, Sayı 2, s.885-895, <http://www.scopemed.org/fulltextpdf.php?mno=35116> adresinden erişilmiştir.
- Dilmaç E. (2014). Lise öğrencilerinin zorbalık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.
- Kepir-Savoly D., Ulaş Ö. ve Demirtaş-Zorbaz S. (2014). Üniversite öğrencilerinin çiftler arası şiddeti kabul düzeylerini etkileyen etmenler, Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 5 (42), 173-183.
- Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Baysan-Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 2(2), 53-60.
- Öztürk, N., Karabulut M. ve Sertoğlu, E. (2017). Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak, Eğitimciler ve Danışmanlar İçin Uygulama El Kitabı. cinselsiddetlemucadele.org adresinden erişilmiştir.
- Toplu, E. & Hatipoğlu-Sümer, Z. (2011, Ekim). Flört ilişkisinde şiddetin yaygınlığı ve türleri [Öz] XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sunulan bildiri, Ege Üniversitesi, İzmir, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/745798> adresinden erişilmiştir.
- Toplu-Demirtaş, E., Hatipoğlu-Sümer, Z. ve White, J. W. (2013). The relation between dating violence victimization and commitment among Turkish women: Does the investment model matter? International Journal of Conflict and Violence, 7(2), 203-215.
- Vatandaşlar E., Hatipoğlu Sümer Z. (2019). Kadınlara yönelik psikolojik şiddet ölçeğinin (Psychological Maltreatment of Women Inventory) Türk kültürüne uyarlanması, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9(53), 341-371.

FLÖRT ŞİDDETİ VE REDDEDİLME DUYARLILIĞI

ŞAFAK ATAY

Flört şiddeti; romantik bir birliktelik içerisinde partnerlerden birinin diğerine uyguladığı “alay etme, sözlü tehdit etme, hakaret etme, partnerini ailesinden ve arkadaşlarından izole etme, kiminle nerede ne yaptığını kontrol etmeye çalışma” gibi davranışları ifade eder. Reddedilme duyarlılığı ise Downey ve Feldman (1996) tarafından “kaygıyla ya da öfkeyle reddedilmeyi bekleme, algılamaya hazır olma ve reddedilmeye karşı aşırı tepki verme” eğilimi olarak tanımlanmıştır. İlgili literatür bu duyarlılığı, benliği diğer insanlardan gelebilecek olası red durumlarından koruyabilmek için geliştirilen bir savunma mekanizması olarak görmektedir (Şirvanlı ve Güneri, 2018).

Gao, Assink, Liu, Chan, ve Ip (2019) tarafından yapılan araştırma, reddedilme duyarlılığının cinsiyet ve yaşa bakılmaksızın hem saldırganlık hem de mağduriyetle anlamlı şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma bulguları, reddedilme duyarlılığı ile saldırganlık arasında küçük ama anlamlı bir ilişki olduğunu ve reddedilme duyarlılığı ile mağduriyet arasında hafif ve orta derecede anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Downey, Feldman ve Ayduk (2000) tarafından yapılan araştırma reddedilme duyarlılığının, yakın ilişkilerde şiddet gibi bilişsel, duyuşsal ve davranışsal aşırı tepkiler doğurabileceğini göstermektedir. Özellikle samimiyetin ve yakınlığın önemli olduğu ve hissedilen yoğun duygular nedeniyle reddedilme tehditlerine karşı daha duyarlı olunan romantik ilişkilerde, reddedilme duyarlılığının çok daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Romantik ilişki içerisinde yaşanan hızlı bağlılık nedeniyle reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin flört şiddetine dahil olma riskinin daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Wolfe, Wekerle ve Scott, 1997). Bu nedenle algılanan reddin, fail veya mağdur olarak romantik ilişkideki rollere nasıl yansıdığı önemlidir (Downey, Feldman, & Ayduk, 2000).

Reddedilme duyarlılığının yüksek olması gençlerin özenli, onlara ihtiyaç duyan ve ilişkinin başlarında bir bağlılık arayan partnerlere aşırı değer vermelerine yol açabilir (Downey ve ark. 1999). Bu duyarlılığın bir partneri memnun etmek için uygun olmayan davranışlarda bulunma, gerçek düşünce ve duyguları bastırma gibi kendini feda etme ve boyun eğme davranışlarıyla da ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Ayduk ve Breines, 2015). Örneğin, reddedilme duyarlılığı yüksek olan gençler, kabul ve bağlantıya duydukları yoğun ihtiyaçtan dolayı istismar eden bir partnerle ilişkide kalmaya daha istekli olabilirler (Downey ve ark. 1997; Levy ve ark. 2001). Diğer yandan Volz ve Kerig (2010) tarafından yapılan bir başka çalışmada, reddedilmeye duyarlı kişilerin ilişkilerini her ne pahasına olursa olsun sürdürme çabası içinde oldukları ve bu duyguların bir sonucu olarak, partnerlerine şiddet gösterme ihtimallerinin arttığı da görülmektedir. Algılanan redde verilen öfkeli tepkilerin, flört ilişkisi içerisinde şiddete karşı mağdur edilmeyi tolere etmek gibi pasif bir rol almak yerine, aktif bir şekilde saldırgan bir tutuma yol açabileceği vurgulanmaktadır (Downey, Feldman, & Ayduk, 2000). Çalışmalar reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişilerin bazılarının öfkeli ve şiddetli hissettiğini, bazılarının ilişkide olmaktan kaçındığını, bazılarının ise sürekli başkalarını memnun etmek için şiddete maruz kaldığını göstermektedir (Pietrzak, Downey ve Ayduk, 2005).

Çeşitli araştırma bulguları, reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin romantik ilişki içerisinde rollerinin değişkenlik gösterdiğini yansıtmıştır.

İlişki içerisindeki bireyler potansiyel bir reddetme işareti algıladıklarında, dikkatleri, beklentilerini doğrulayan durumun özelliklerine odaklanmak için daralabilir ve çeşitli davranışlar sergileyebilirler. Örneğin, reddedilme duyarlılığı yüksek olan biri, flört ilişkisinde 10 kişiye randevu teklifi ettiğinde 9'u kabul eder ve 1 tanesi reddederse en çok o reddetmeye odaklanabilir. Daha sonraki randevu girişimlerine "tam bir facia" diyebilir ve kimsenin onlardan hoşlanmadığına inanmaya başlayabilir. Telefonda yazılan mesajlara hemen cevap vermeyen, sosyal medya paylaşımlarını beğenmeyen, başka bir sorun nedeniyle istenilen şefkati göstermeyen, yüz yüze görüşme talebi beklenen sıklıkta olmayan partnerler; reddedilme duyarlılığı yüksek bireyler tarafından korku, kaygı, öfke ve aşırı bir tepki ile karşılanabilirler. Yapılan bir çalışma, bir çatışma etkileşimi sırasında reddedilmeye duyarlı kişilerin, düşmanca ses tonu kullanma, bir problemin sorumluluğunu reddetme, eşleriyle alay etme ve iğrenme gibi yapıcı olmayan davranışlar sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermiştir (Downey, Freitas, Michaelis, & Khouri, 1998). Başka bir araştırma, reddedilmeye duyarlı olan erkeklerin, onları reddeden bir grubun parçası olmak için daha fazla para ödemeye istekli olduklarını göstermiştir (Romero-Canyas, Downey, Reddy, Rodriguez, Cavanaugh, & Pelayo, 2010). Buna göre bir kadın onları online bir buluşma sitesinde olumsuz olarak değerlendirmişse, katılımcılar onların beğenisini kazanmak için buluşma boyunca daha fazla para harcamıştır. Kadın katılımcılar ise kişisel bilgilerini paylaştığı potansiyel romantik bir eşleşme tarafından reddedildiklerinde benzer bir örüntü sergilemişlerdir. Reddedilme duyarlılığı, reddedilmeyi önlemek veya reddedilmeyle başa çıkabilmek için kendine zarar verme konusunda daha büyük bir isteklilik ile ilişkili görünmektedir. İnsanlık tarihinin her döneminde döngüsel olarak deneyimlenen şiddetin, reddedilme duyarlılığı ve flört şiddeti kapsamında hangi noktada başladığı net değildir. Fakat reddedilme duyarlılığı yüksek bireylerin herhangi bir şiddet döngüsü içerisinde mağdur

ya da saldırgan olarak yer almaları mümkündür. Bu duyarlılık dahilinde birey reddedildiğinde ya da belirsiz bir davranışla karşılaştığında, bunu direkt reddedilme olarak algılamaktan ve bu duruma aşırı tepki göstermektense, algılanan mesajları doğru yorumlaması ve hissedilen şiddetli duygunun farkına vararak uygun davranışları seçmesi güvenli bir ilişki açısından önemlidir. Diğer yandan ait olma ve kabul görme flört ilişkisi içerisinde son derece önemli bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç nedeniyle ne pahasına olursa olsun ilişkiyi sürdürmek ve bireysel hakları tehdit eden unsurları yok saymak önemli bir tehlikedir. Şiddet içeren davranışları fark etmek ve bir kere gerçekleşen davranışın tekrar etme olasılığını hesaba katmak, şiddet döngüsünün dışına çıkabilmek için gerekli ilk adımdır.

• KAYNAKÇA

- Breines, J.G. & Ayduk, O. (2015). Rejection sensitivity and vulnerability to self-directed hostile cognitions following rejection. *Journal Of Personality* ,83, 1-13.
- Downey, G., & Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(6), 1327-1343. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.70.6.1327>
- Downey, G., Khouri, H., & Feldman, S. I. (1997). Early interpersonal trauma and later adjustment: The mediational role of rejection sensitivity. In D. Cicchetti & S. L. Toth (Eds.), *Rochester symposium on developmental psychology*, Vol. 8. Developmental perspectives on trauma: Theory, research, and intervention (pp. 85-114). Rochester, NY, US: University of Rochester Press.
- Downey, G., Freitas, A.L., Michaelis, B., & Khouri, H. (1998). The self-fulfilling prophecy in close relationships: rejection sensitivity and rejection by romantic partners. *Journal of personality and social psychology*, 75 2, 545-60 .
- Downey, G., Feldman, S., & Ayduk, O. (2000). Rejection sensitivity and male violence in romantic relationships. *Personal Relationships*, 7(1), 45-61.
- Gao, S., Assink, M., Liu, T., Chan, K. L., & Ip, P. (2019). Associations between rejection sensitivity, aggression, and victimization: A meta-analytic review. *Trauma, Violence, & Abuse*. <https://doi.org/10.1177/1524838019833005>
- Levy, S. R., Ayduk, O., & Downey, G. (2001). The role of rejection sensitivity in people's relationships with significant others and valued social groups. In M. R. Leary (Ed.) *Interpersonal Rejection*. NY: Oxford University Press.
- Pietrzak, J., Downey, G., & Ayduk, O. (2005). Rejection Sensitivity as an Interpersonal Vulnerability. In M. W. Baldwin (Ed.), *Interpersonal cognition* (pp. 62-84). New York, NY, US: Guilford Press.
- Romero-Canyas, R., Downey, G., Reddy, K. S., Rodriguez, S., Cavanaugh, T. J., & Pelayo, R. (2010). Paying to belong: when does rejection trigger ingratiation?. *Journal of personality and social psychology*, 99(5), 802-823. doi:10.1037/a0020013
- Şirvanlı Özen, D. & Güneri, F.K. (2018). İlişki başarısının temel belirleyicisi: Reddedilme duyarlılığı, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(4):454-469. DOI: 10.18863/pgy.360041
- Volz, A. R., & Kerig, P. K. (2010). Relational dynamics associated with adolescent dating violence: The roles of rejection sensitivity and relational insecurity. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(6), 587-602.
- Wolfe, D. A., Wekerle, C., & Scott, K. (1997). *Alternatives to violence: Empowering youth to develop healthy relationships*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc. <http://dx.doi.org/10.4135/9781483327846>

TOPLUMSAL BAKIŞ

EKSENİNDE CİNSEL ŞİDDET

OKAN USLU

“...güya namuslu geçiniyor, kız çocuğu diye okula göndermiyor ama anasını da satmayı düşünüyor, öyle bir insan işte.”

Birey üzerindeki yıkıcı etkisi tartışmasız olan şiddet, çeşitli biçimlerle toplumu ve içerisinde bulunan bireyleri etkilemektedir. Bu etki günümüzde süregelen bir biçimde artmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2019 verileri, küresel çapta her 5 kadının, erkeklerde ise her 13 erkekten birinin çocukken cinsel istismara uğradığını ortaya koymuştur (Euronews, 2019). Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2012-2018 yılları arasındaki Adli Tıp kayıtlarından ulaştığı verilere göre de Türkiye'de 6 yılda 7 bin 347 birey cinsel şiddete maruz kalmıştır. Cinsel şiddete maruz kalan bireylerin 1779'unun ise çocuk olduğu bildirilmiştir (Sputnik, 2019). Veriler durumun vahametini ortaya koyarken alanyazında cinsel şiddet eylemlerinin bildirilme oranının düşük olduğu kabul edilmektedir. Bu açıdan ele alındığında aslında tablo görüldüğünden daha karmaşık ve vahim bir durumdadır.

CDC (Centers for Disease Control and revention)'ye göre ise cinsel şiddet, mağdurun özgürce rızası olmadan veya rıza gösteremeyeceği, reddedemeyeceği birine karşı başka bir kişi tarafından işlenen veya teşebbüs edilen cinsel eylemlerdir (Smith, Breiding ve Black, 2014). Bu cinsel eylemler tecavüz, sözel/fiziksel taciz, cinsel ilişkide onay olmaksızın cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel pozisyonlar konusunda zorlama; ilaç, alkol veya uyuşturucu madde etkisine sokmaya çalışarak cinsel ilişkiye zorlama, cinselliği ceza-ödül mekanizması olarak kullanmak, bedeni ve kişiliği aşağılayıcı dil kullanmak, teşhircilik, zorla pornografik görüntü izletmek, teknolojik araçları kullanarak cinsel içerikli araç ve konuşmalara maruz bırakmak, onay olmaksızın cinsel içerikli görüntü kaydı çekmek bunu şantaj konusu haline getirmek, başka kişilerle cinsel ilişkiye girmeye zorlamak, seks işçiliğine zorlamak, başka bir bireyle cinsel ilişkiye girme durumunda bunu zorla izletmek, cinselliği kendine göre yaşamak karşı tarafın istek ve beklentilerini görmezden gelmek şeklinde açıklanabilir (Mor Çatı, t.y).

Cinsel şiddet toplumda diğer şiddet türlerine oranla konuşulması, yazılması daha zor olan bir şiddet türüyken toplumda taciz, tecavüz, istismar biçimlerinde daha çok görünürlük kazanmıştır. Cinsel şiddeti sadece bu yönüyle ele almak, kimi bireyler tarafından cinsel şiddetin sadece dışarıdan ve yabancı bireylerden gelen bir eylem olduğunu düşündürebilmektedir. Oysaki İshakoğlu (2018)'nin cinsel şiddet mağduru kadınlar üzerinde yapmış olduğu araştırmasına göre cinsel şiddete başvuran bireylerin %82,9'u mağdurun daha önce tanıdığı bireylerden oluşmaktadır.

Yaşanan cinsel şiddeti meşru kılma çabaları ise toplumdaki yıkıcılığı beslemektedir. Tecavüz kültürü olarak adlandırılan bu durum cinsel şiddet ve tecavüz davranış-larının yoğun olarak gözlendiği kültürlerde bu eylemlerin çeşitli normlar ve yanlış inanç, inanışlar yoluyla normal olarak algılanması veya doğal bir eylem gibi gözükmektedir (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, t.y). Kadının gece yarısı sokakta ne işi var (NTV, 2018), kızın rızası var, kot giyiyordu, piercingi vardı, çantasında doğum kontrol hapı buldum, hamile kadının sokakta dolaşması terbiyesizliktir (Onedio, 2015) gibi yorumlar bu kültürü beslemekte ve cinsel şiddeti haklı göstermekte, normal kılmaktadır.

Jung tüm bireylerde kolektif bilinç dışının bulunduğunu düşünmektedir. Kolektif bilinç dışı ruhsal bir miras olarak adlandırılabilir. Bu miras, tıpkı somut bir miras gibi bireylerin tüm geçmişlerini kapsayan izlenimlerinden oluşur. İzlenimler, insanın psikolojik kimliğini oluşturan önemli bir ögedir. Ortak miras; düşlerde, masallarda, destanlarda ortaya çıkmaktadır (Fordham, 2011:27, akt. Kızıl, 2015). Bu yönüyle toplumun anı deposu olarak adlandırılabilir olan kolektif bilinçdışının, cinsel şiddetin de nesilden nesile aktarılmasında, kültürde yer edinmesinde olumsuz ama önemli bir görev üstlendiği söylenebilir. Aşan ve Demir (2015)'in yapmış oldukları çalışmalarında kültürde yer edinen cinsel şiddet ve ayrımcı dili atasözlerinde ve deyimlerde de görmek mümkündür: "On beşinde kız, ya erde gerek ya yerde", "Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca, erkek köpek ardına düşmez", "Karı gibi", "Elinin hamuruyla erkek işine karışmak", "Kadının şamdanı altın olsa mumunu dikecek erkektir", "Kadının yüzünün

karası erkeğin elinin kınası". Kültürü oluşturan bu öğeler, toplumun kadına ve kadına yönelik cinsel şiddete ışık tutmaktadır. Erkeğin egemen ve ne yaparsa yapsın haklı olduğu görüşü, cinsel şiddet eylemlerinde mağdura büyük zarar vermekte, erkeğin cinsel şiddet eylemine başvurmasını ise kolaylaştırmaktadır. Bu durumda dini dayanak göstererek kadına şiddet uygulanabileceğini düşünen diğer bir görüş ise aynı şekilde erkeğin zarar verebilme hakkının olduğunu belirtmektedir. Oysaki Hz. Muhammed "Onlara yediğinizden yedin, giydiğinizden giydirin, onları dövmeyin, onlara çirkin demeyin, fena söz söylemeyin!" sözleri ile şiddetin meşru kılınmayacağını ifade etmiştir. Kadına yönelik şiddet karşısında çoğu zaman namus kavramına sığınan birey, tecavüz kültüründen beslenmektedir. Yavuz (2001)'a göre bireyi cinsel saldırıya götüren yolda namus ve cinsel doyum sağlama yer almamakta, saldırının temelinde karşı tarafa hükmetme ve aşağılama motivasyonu yer almaktadır. Cinsel şiddeti namus ölçeğinde haklı çıkarma çabası içine giren kültür, namusu giyilen kıyafette, dışarı çıkılan saatte kısacası kadının yaptığı ve yapmadığı birçok şeyde aramaktadır. Bu inanç sistemi, erkeği kusursuz görmek, kadının ise güvenilmez ve erkeğin egemenliği altında olan bir birey olduğunu düşündürmektedir.

İshakoğlu (2018)'nin 14-51 yaşları arasındaki 70 cinsel şiddet mağduru kadın ile yapmış olduğu araştırmaya göre; mağdurların 47'si zor kullanılarak cinsel ilişkiye zorlandığını, 24'ü ters ilişkiye (anal, oral) zorlandığını, 2'si fuhuşa zorlandığını, 4'ü cisimle zorbalık yaşadığını, 8'i pornografik film izlemeye zorlandığını, 5'i çoklu cinsel ilişkiye zorlandığını, 5'i çocuklarının önünde cinsel ilişkiye zorlandığını, 16'sı sürekli tacize uğradığını ve 7'si de cinsel ilişki sırasında rızası olmadan videoya kayıt edildiğini ifade etmiştir. Bu cinsel şiddet eylemlerinin büyük çoğunluğu ise mağdurun kendi evinde olmaktadır. Kültür tarafından kadına yönelik olan ve yine kadının sokakta olmasından kaynaklı olarak suçlandığı cinsel şiddet öyküsünde erkeğin egemen konumunda olduğu, sayılan sebeplerin ise geçerliliğini yitirdiği söylenebilir.

Toplumda her ne kadar kadına yönelik cinsel şiddet kültürü baskın gelse de cinsel şiddet; kadın, erkek, hayvan, eşya fark etmeksizin gö-

rülebilmektedir. Yavuz ve Akdaş Mitrani (2008)'nin 126 eş cinsel ve 120 heteroseksüel erkek grubu üzerinden yaptıkları çalışma sonucuna göre eşcinsel erkeklerin %44'ü, heteroseksüel erkeklerin ise %56'sı hayatında en az bir kez cinsel şiddet eylemine maruz kaldığını bildirmiştir.

Cinsel şiddet kültürü, toplumsal yapı içerisinde nesilden nesile, günden güne inşa edilmektedir. Otobüste, gece sokakta, bireyin çalıştığı iş yerinde, okuduğu okulda kısacası yaşamını ikame ettirdiği herhangi bir yerde bireyler, kendilerini güvende hissetmemektedir. Bu güvensiz yaşam, bireyde ciddi kaygılar yaratmakta, cinsel şiddete maruz kalan bireyde ise ciddi travmalar oluşturmaktadır. Kültürde yer alan ifade ve görüşler ne olursa olsun, esas olan önleyici olmak ve mağdurun yanında olmaktır. Cinsel şiddet eylemi karşısında "kesin bir şey yapmıştır o da" gibi yaklaşımlar cinsel şiddet kültürünü beslemekten öteye gidemeyecektir.

Toplumsal en temel yapı taşı olan çocukların, küçük yaşlardan itibaren kendi bedeni üzerinde söz hakkının, kendi bedenlerinin kendilerine ait özel ve değerli olduğunun öğretilmesi cinsel şiddetin önlenmesinde önemli bir rol oynayabilir. Kendi bedeni üzerinde söz hakkı olduğunu bilen çocuk, onay almadan başka bir bireyin kendi bedenine dokunamayacağını, nelerin güvenli nelerin güvensiz temas olduğunu bilecek ve kişisel sınırlarını koruyabilecektir. Aynı şekilde bedensel söz hakkı bilinci ile yetiştirilen çocuk, hayır diyebilmeyi de öğrenecek ve istenmeyen durumlarda hayır diyebilecektir. Saldırgan açısından bakıldığında ise başkasının bedeninin özel ve değerli olduğu bilinci ile yetişen çocuk, onay olmaksızın kendi bedeni dışında başka bir bedende söz hakkı olmadığını da öğrenecektir. Önleyici çalışmaların dışında tüm farklılıklar bir yana bırakılarak şiddetin varlığı ve etkileri, toplumda görünür kılınmalı, rızanın olmadığı her eylemin bir cinsel şiddet olduğu unutulmamalıdır. Cinsel şiddet kültürü, şiddetin sadece kitaplarda kaldığı bir kültüre yerini bırakabilmelidir.

- **KAYNAKÇA:**
- Aşan, N., Demir T., (2015). Kadına şiddetin arka planı: Atasözleri ve deyimlerimiz, Turkish Studies ,10/6:179-196. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8136>.
 - Basile, K.C., Smith, S.G., Breiding, M.J., Black, M.C. (2014). Sexual Violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention. Erişim adresi: https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/sv_surveillance_definitions-2009-a.pdf
 - Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği. (t.y.). Kavram 6: Tecavüz kültürü. Erişim adresi: <https://bunuyapabiliriz.tumblr.com/kavramlar>
 - Euronews. (2019). Dünya Sağlık Örgütü: Her 5 kadından biri çocukken cinsel istismara uğruyor. Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/>
 - Haznedaroğlu İshakoğlu, B. (2018). Cinsel şiddet mağduru kadınlarda ortaya çıkan travma sonrası stres ve depresif belirtilerde travmatik bilişlerin rolü (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
 - Mor Çatı. (t.y.). Cinsel şiddeti dile getirmek güç ama mümkün. Erişim adresi: https://www.morcati.org.tr/attachments/article/185/Cinsel%20Siddeti_Dile_Getirmek_Guc_Ama_Mumkun_web_2016.pdf
 - NTV. (2018). "Bir kadının gece yarısı sokakta ne işi var" savunmasına Yargıtay'ın yanıtı. Erişim adresi: <https://www.ntv.com.tr/>
 - Onedio. (2015). Tecavüzün bir "İnsanlık Suçu" olduğunu unutan Türkiye. Erişim adresi: <https://onedio.com/>
 - Sputnik. (2019). Adli Tıp verileri: Günde 3 kişiye cinsel şiddet muayenesi yapılıyor. Erişim adresi: <https://tr.sputniknews.com/>
 - Sunal Kızıl, G. (2015). Yeni gözetim ve Jung'un kolektif bilinçdışı kuramı arasındaki ilişkinin felsefi anlamı olanakları açısından değerlendirilmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
 - Yavuz, M.F., Akdaş Mitrani, A.T. (2008). Erkeklerle yönelik cinsel şiddetin özellikleri: eşcinsel ve heteroseksüel mağdurların karşılaştırılması. Adli Tıp Dergisi, 22(1): 1-12. Erişim adresi: http://www.journalagent.com/adlitip/pdfs/ADLITIP_22_1_1_12.pdf
 - Yavuz M. F. (2001). Cinsel saldırı olgusuna profesyonel yaklaşımda mezuniyet sonrası eğitimin etkisi. Adli Tıp Bülteni, 6 (3): 111-118. Erişim adresi:
 - World Health Organization. (2012). Understanding and addressing violence against women. Erişim adresi: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77433/WHO_RHR_12.35_eng.pdf?sessionid=E28B0910E95B856CB9F289F9CB2223EF?sequence=1

BİR İŞ YERİ ŞİDDETİ (MOBBİNG)

FURKAN ÖNDER

Şiddet denilince ilk olarak akla fiziksel şiddet gelse de ancak şiddet tek boyutlu bir kavram değildir. Şiddetin pek çok sınıflaması yapılmıştır. Şiddet; fiziksel, duygusal, ekonomik, cinsel ve psikolojik olarak sınıflandırılabilir. Şiddet; her ne kadar vurmak, kırmak ve fiziksel zarar vermek olarak görülse de şiddetin öyle bir boyutu vardır ki insana doğrudan bir temas olmadığı halde fiziksel şiddete maruz kalmış bir insan kadar acı yaşatabilir. Bahsedilen bu şiddet türü psikolojik şiddetten başkası değildir. Literatürde psikolojik şiddet; dolaylı yollarla bireye psikolojik baskı uygulamak, aşağılamak, duygusal olarak sömürmek ve toplumsal ortamdan soyutlamak şeklinde ifade edilmektedir.

Psikolojik şiddetin iş yerlerindeki boyutu ise “mobbing” olarak ifade edilmektedir. Leymann, 1984 yılında İsveç’teki iş yerlerinde yapmış olduğu çalışmada mobbingin bir tür iş yeri terörü olduğunu ifade etmiştir (Çobanoğlu, 2005: 26-28). Kelimenin Türkçe karşılığı Türk Dil Kurumu tarafından “Bezdiri” olarak tanımlanmıştır. Bezdiri kavramı; işçilere üstleri, astları veya eşit düzeydeki çalışanlar tarafından organize biçimde uygulanan her tür kötü davranış, tehdit, şiddet, aşağılama vb. davranışları içermektedir. Bu tip davranışlarda temel amaç mağdurun kendini savunmasız hissetmesi, umutsuz ve çaresiz bir duruma düşürülmesidir. Amaç, kurban olarak belirlenen kişiyi işyerinden kovmak ya da istifaya zorlamak, dışlamak, cezalandırmak, küçük düşürmek veya kontrol etmek olabilir (Polat ve Pakiş, 2012).

Polat (2012), psikolojik şiddet fâillerinin kurbanı işten kovdurmak, dışlamak küçük düşürmek vb. amaçlarla bezdiriye başvurdıklarından bahsetmiştir. Ancak bezdirinin nedenleri konusunda ayrıntılı bir inceleme yapılması gerekmektedir. Bezdirinin nedenleri konusunda çeşitli fikir ayrılıkları bulunmakla birlikte, bezdiri davranışına neden olabilecek durumları üç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; kişisel, kurumsal ve sosyal nedenlerdir. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki mağdurun ve saldırganın sahip olduğu bazı kişisel özellikler, iş çevresinde bezdiri davranışına uygun bir ortam hazırlamaktadır.

Öyle gözüküyor ki insanın sahip olduğu kişisel özellikler, onu çaresiz bir mağdur veya azılı bir saldırgan yapabilmektedir. Araştırmalar saldırganların kendi eksikliklerini gidermek amacıyla bezdiri davranışına başvurdıklarını göstermektedir. Başka

bir ifade ile psikolojik şiddet failleri, genellikle ilgiye susayan, övgüye aşırı ihtiyaç duyan, kendi konumlarını destekleyenlere karşı övücü davranan ve yapıcı eleştirilerine asla tahammül edemeyendir (KEFE, 2011).

Saldırganlarda durum böyleyken bir de olayın mağdurlarına bakılması gerekir. Mağdurların, psikolojik şiddete maruz kalmasında; fiziksel özellikleri, aksanları, cinsiyetleri, iş performansının ortalamadan yüksek veya düşük olması, özel hayatının diğerlerinden farklı olması, mağdurun fiziksel engeli, örgüt içinde imtiyaz sahibi olması, milliyeti, kariyer veya mevkisi, üstün bir duygusal zekâya sahip olması, diğerlerine göre daha genç veya yaşlı olması gibi kişisel özellikleri neden olarak sıralanmaktadır (Çobanoğlu, 2005). İnsanın sahip olduğu kişisel özellikler bezdiri davranışına yol açabilmektedir elbette fakat bezdiri davranışı yalnızca kişisel nedenlerle açıklanabilecek kadar basit bir davranış değildir.

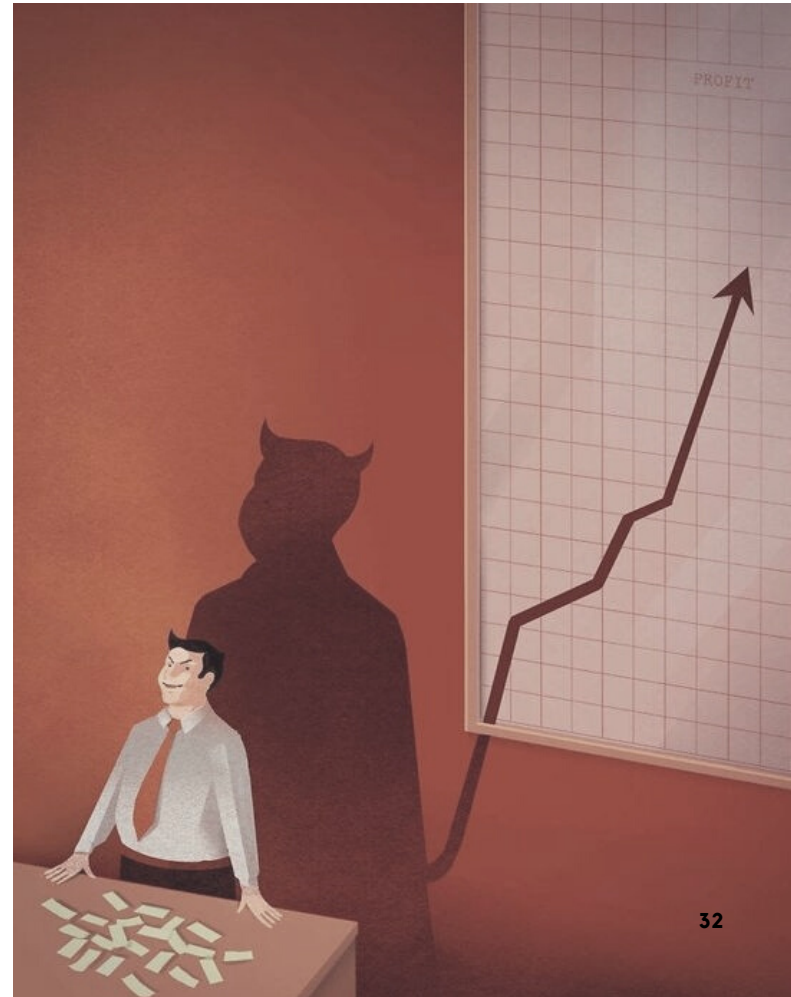
Nitekim bireyin çalıştığı kurum veya içerisinde bulunduğu sosyal çevre de bezdiriye neden olabilmektedir. Örneğin bireyin çalıştığı kurumda var olan iyi yönetim eksikliği, iletişim bozuklukları, etkisiz liderlik yapısı, stresli çalışma ortamının varlığı, çalışanların beklentiyi karşılayamamaları, iş yerinde değişim, rekabetçi ortamlarda işini kaybetmekten korkma, kendi konumunu koruma durumu, yeni fikirlerin oluşturulamaması, durağan bir yapı gibi durumlar psikolojik şiddete neden olabilmektedir. Ayrıca toplumda bireyselliğin baskın olması, şiddet ve baskıya önem verilmesi, aşırı özgürlük gibi nedenler psikolojik şiddetin sosyal nedenlerine örnek gösterilebilir (Güngör, 2008). Bezdirinin nedenlerini derinlemesine inceledikten sonra bu davranışın insan üzerindeki sonuçlarını incelemek gerekmektedir. İnsan yaşamını çekilmez hale getiren bezdiri davranışı, kişi üzerinde yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır. Bu yıkıcı sonuçlar hem psikolojik hem de fiziksel anlam ifade etmektedir. Bezdiri süreci, bireyin sağlığının ve bağışıklık sisteminin kolayca zayıflamasına neden olur. Bu durum mağdurun işini değiştirmesine ve özel hayatında sayısız sorun yaşamasına neden olabilir. Böylelikle kişinin meslek veya kazanç kaybına neden olur. Uzun süreli devam eden bezdiri davranışı bireyi intihara dâhi sürükleyebilir (Gökçe, 2008: 59-64). Bezdiri davranışının sonuçları çok ağır olabilmektedir fakat insan, çeşitli yöntemlerle kendisine yöneltilen saldırıları bertaraf edebile-

edebilecek akıllı bir varlıktır. Psikolojik şiddet (bezdiri) davranışına maruz kaldığında ise sadece durup kendisine haksızlık yapılmasına seyirci kalmayacak ve bu durumdan kurtulmak için çaba sarf edecektir. Mağdur, kendisini savunmaya geçmeden önce çalıştığı kurumun bazı önlemleri alması gerekmektedir. Örneğin; işveren personellerini bu konu hakkında bilgilendirebilir veya kurum içerisinde etik kurallar belirlenebilir. Ayrıca işbirliğini reddedenlerin ve uygunsuz davranışları sürdürenlerin cesaretini kırmak da psikolojik şiddeti önlemede etkili olabilmektedir. Bu tehlikeli durum ile baş etmek için birey kararlı olmalı, gerektiği noktada psikolojik yardım alabilmeli ve yapabiliyorsa eğer çalışma ortamını değiştirmelidir (Gökçe, 2008: 71-74). Mağdurlar, maruz kaldığı bu haksız fiilden kurtulmanın çaresini ararken, her geçen gün aralarına yeni mağdurlar eklenmektedir. İnsankaynaklari.com ile İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin birlikte yaptığı anket, Türkiye'de %42 oranında bezdiri mağduru olduğunu göstermiştir. 2252 katılımcının cevapladığı ankete göre, bugün Türkiye'de çalışanların yarısı genellikle veya sürekli olarak işten çıkarılma endişesi taşımaktadır. Türkiye için daha da önemli olan veri, mağdurların yaklaşık %70'inin bundan kimseye bahsetmemiş olmasıdır (Polat ve Pakiş, 2012: 214). Bu durum bireylerin başvuracağı hukuksal bir düzenlemenin var olmadığını düşündürmektedir. Nitekim Türkiye'de hukuksal olarak psikolojik şiddet uygulayanlara yönelik direkt bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak 4857 sayılı İş Kanunu'nun 5'inci maddesinde, işverenin işçilere karşı eşit davranma yükümlülüğü oldukça geniş bir biçimde düzenlenmiştir. Aynı zamanda 818 sayılı Borçlar Kanununun 332'nci maddesinin birinci fıkrasında, işverenin işçinin kişiliğini koruması, kişiliğine saygı göstermesi, sağlığını gözetmesi, işyerinde ahlâka uygun bir düzenin gerçekleşmesini sağlama yükümlülüğü öngörülmektedir (KEFE, 2011). Bezdiri davranışının hukuksal boyutu bu şekildedeyken, hakkını savunmak isteyen mağdurların doğru yollardan savunmalarını gerçekleştirmeleri gerekmektedir, aksi halde haklı iken haksız durumuna düşme ihtimali söz konusudur. İlk adım bu olayın olduğunu ispatlayan bir görüşü içeren adli raporun alınmasıdır. Bu amaçla bir adli tıp öğretim üyesinin, psikiyatrist ya da psikologla birlikte durum gösteren bir rapor hazırlanması gerekir.

Hazırlanan bu rapor, sonraki aşamalarda mağdurun mahkemede durumunu ispatlaması için önem arz etmektedir. Kişinin bu rapora sahip olması mahkemede durumunu rahat bir şekilde ifade etmesine yardımcı olacaktır. Çalışanların adeta korkulu rüyası haline gelmiş olan bezdiri davranışının önlenmesinde; üniversiteler veya ilgili kuruluşlar çalışmalar yapmalı, iş yerlerinde ve diğer kurumlarda uygulan bu şiddet hakkında araştırmalar yapılmalı ve bireyler bu konu hakkında bilgilendirilmelidir. Yapılacak çalışmalara örnek verilmesi gerekirse Japonya'da olduğu gibi bir ALO MOBBİNG hattı oluşturulabilir. Böylelikle bu numarayı arayanlar acil olarak yardım alabilirler. Her geçen gün artan bezdiri olguları durumun ciddiyetini ortaya koymakta ve yetkililerin bu konuda ivedilikle çalışmalar yapmasını zorunlu kılmaktadır (Polat ve Pakiş, 2012: 216).

- **KAYNAKÇA**
- Akşit, G. (2010). İşyerinde psikolojik şiddet (bezdiri) ve çözüm önerileri komisyon raporu. Türkiye Büyük Millet Meclisi kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu. Erişim adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/index.htm>
- Çobanoğlu, Şaban (2005). Psikolojik şiddet: İşyerinde duygusal saldırı ve mücadele yöntemleri, Timaş Yayınları, 1. Baskı İstanbul.
- Gökçe, A. (2008). Bezdiri: İş yerinde yıldırma ve başa çıkma yöntemleri. Ankara: Öğreti Yayınları.
- Güngör, Meltem; (2008). Çalışma hayatında psikolojik şiddet, İstanbul: Derin Yayınları
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) (2008). Kadın Sığınma evleri Kılavuzu. (Çevrimiçi) [http://kadinstatusu. Aile.gov.tr/data/542a8e0b369dc31550b3ac30/Kadin%20Siginmaevleri%20Kilavuzu. pdf. \(28.08.2019\).](http://kadinstatusu. Aile.gov.tr/data/542a8e0b369dc31550b3ac30/Kadin%20Siginmaevleri%20Kilavuzu. pdf. (28.08.2019).)
- Kaleoğlu, A. ve Özmete, E.(2013). Bezdiri Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. Sosyal Politika Çalışmaları, 13, 11-12. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/197904>
- Polat, O ve Pakiş, İ.(2012). "Bezdiri: İşyerinde Psikolojik şiddet", Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, Cilt: 3.Sayı: 4
- Tınaz, Pınar (2008). İşyerinde psikolojik şiddet (psikolojik şiddet), Beta Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- Türkiye'de Bezdiri'nin Yaygınlığı (Araştırma Sonuçları) <http://www.forumgercek.com/showthread.php?t=68010> (Erişim tarihi: 30.08.2019)
- ÜNSAL, Artun (1996), "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", Cogito. Sayı 6-7. Kış-Bahar. ss.29-36.

Görsel: karar.com

6222 SAYILI YASA ÇERÇEVESİNDE SPORDA ŞİDDET MÜCAHİT AKKAYA

Şiddet denilince akla gelen ilk alanlardan biri de spor. Sporda şiddet ise daha çok futbol müsabakaları ile birlikte anılan bir kavram haline gelmiştir. Türkiye’de sporda şiddetin önlenmesi ile ilgili geçmişte yapılan çalışmalardan pek sonuç alınamayınca kanun aracılığıyla bu konu çözüme kavuşturulmak istenilmiştir. Bu bağlamda 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun çıkmış, bu doğrultuda stadyumlara girişte elektronik sisteme geçilmiş böylelikle şiddet ve ilişkili olumsuz davranışları sergileyen kişilere yönelik önlem alınmaya çalışılmıştır. İlgili kanunun dikkat çekebilecek yönlerini inceleyelim:

31 Mart 2011 tarihinde kabul edilen 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun amacı, müsabaka öncesinde esnasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde bulundukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesidir.

Yorum: Bu maddeye bakıldığında asıl amacın sadece şiddeti önlemek olmadığını aynı zamanda düzensizliğin de önlenmek istendiğini görebilmekteyiz. Stadyumlara girişlerde yaşanan düzensizlikten kast edilenin ne olduğu açık olmasa da organize bir şekilde hareket etmenin vurgulandığını söyleyebiliriz.

a) Spor alanlarına, seyri engellemeyecek şekilde ve federasyonun bağlı olduğu uluslararası fede-

rasyonun talimatlarına uygun olarak seyirci ile müsabakanın yapıldığı yer arasına tel, duvar, bariyer ve benzeri fizikî engeller konulabilir.

Yorum: Birçok stadyumda yüksekliği ve genişliği oldukça fazla olan fileleri (fiziki engelleri) görmek mümkündür. Bu filelerin genellikle kale arkasının ya da misafir takım tribünlerinin olduğu yerlerde yapıldığını söyleyebiliriz. Bunların yapılması ile taraftarların müsabaka esnasında sahaya girmelerinin önü kısmen alınmış ve bununla birlikte futbol topunun seyircilere zarar vermesinin de önüne dolaylı olarak geçilmesi sağlanmıştır.

(4) Bilet satışları kişilere özgü elektronik kart üzerinden yapılabilir. Spor müsabakalarına, kişi ancak adına düzenlenen elektronik kart ile izleyici olarak girebilir. Spor müsabakasına izleyici olarak girecek kişilerin kontrolünü ev sahibi kulüp yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük ev sahibi olmayan müsabakalarda, müsabakaya katılan her iki kulüp; milli müsabakalarda ise, ilgili federasyon tarafından yerine getirilir.

Yorum: Bu madde ile birlikte stadyuma giriş ve çıkışlar kontrol altına alınmak istenilmiş ve suça karışma durumu söz konusu olduğunda ilgili kişilerin bulunup cezalandırılması işlemi kolaylaşmıştır.

(5) Spor alanlarında; güvenliğin sağlanması ve bu Kanuna aykırı davranışların tespiti amacıyla, gerekli teknik donanımlar kurulur. Kameralar ve benzeri teknik donanımların yerleştirilecekleri yerler ve sayıları il veya ilçe spor güvenlik kurulları tarafından belirlenir.

Yorum: Üstteki madde ile bağlantılı olarak stadyumlara güvenlik sağlanması amacıyla teknik donanımların kurulmasının şiddetin önlenmesinden çok caydırıcı etki uyandırmak maksadıyla yapıldığı söylenebilir.

Saha güvenliği başlığı altında (6) Profesyonel spor dallarında yapılan müsabakalara katılanlar ile basketbol en üst ligindeki spor kulüpleri, genel kolluk ile birlikte görev yapmak üzere güvenliği sağlamaya yetecek sayıdaki özel güvenlik görevlilerini müsabaka öncesinden müsabakanın tamamlanıp seyirci ve sporcuların tahliyesine kadar geçecek dönem içerisinde, müsabakanın yapılacağı yerde bulundurmakla ve spor alanının iç güvenliğini sağlamakla yükümlüdür.

Yorum: Güvenliğin sağlanması konusunda kulüplerin yükümlü kılınmaları ve güvenlik görevlileri ile kolluk görevlilerinin sayılarının belli bir standarda kavuşturulması bu maddeyi anlamlı kılmaktadır.

İlgili kanunun üçüncü bölümünde yasak fiiller ve ceza hükümlerine yer verilmiştir.

Spor alanlarına sokulması yasak maddeler şöyle sıralanmıştır: ruhsatlı dahi olsa ateşli silahlar, kesici, ezici, bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı ve yakıcı maddeler; uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, alkollü içecekler. Bu maddeleri bulunduran kişiler en az üç ay (uyuşturucu ve ilgili maddeleri bulunduranlar adli para cezası almaktadırlar sadece) en fazla iki yıl hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.

Yorum: Söz konusu yasak maddeler oldukça olumsuz sonuçlara yol açabilecek potansiyele sahip oldukları halde bunları bulunduran ya da kullanan kişilerin 2 yılı geçmeyen hapis cezası ile karşılaşmaları şiddetin ceza yolu ile önüne geçilmesi ihtimalini zayıflatmaktadır.

Hakaret içeren tezahürat başlığı altında (2) Spor alanlarında veya çevresinde toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret oluşturan söz ve davranışlarda bulunan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Yorum: Sözü geçen hususları gözeterek hakaret oluşturan söz ve davranışlarda bulunan kişileri üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırmanın adalet anlayışı ile bağdaştığını söylemek zor görünmektedir.

Sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun 4 Temmuz 2019 tarihinde kabul

edilen 7182 no'lu kanunla revize edilmiştir. Böylelikle cezalar ağırlaştırılmış, 8 yıllık sürede yaşanan olumsuzlukların etkisiyle düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Ele alınan maddeler ve yorumlar doğrultusunda, yasal düzenlemeler aracılığıyla şiddetin önlenmesinin zor görüldüğü söylenebilir. Cezaların caydırıcılığı 7182 no'lu kanunla arttırılmaya çalışılsa da bunun yeterli olmadığı ve kanundaki ilgili ceza hükümlerinin en alt sınır üzerinden uygulandığı bilinmektedir. Bunun yanında olumlu sayılabilecek bir husus olarak UEFA'nın aldığı önlemden söz edilebilir. Sahaya giren seyircilerin görüntülerinin gösterilmemesi konusunda gösterilen özen son yıllarda sahaya girmeye teşebbüs eden kişilerin azalmasına katkı sağlamıştır. Sporda şiddetin önlenmesine yönelik Türkiye'de yasal boşluğun giderilmesi açısından 6222 ve 7182 no'lu kanunlar önemli olsa da ilgili yasaların kapsamlarının yeterince geniş olmadığı ve caydırıcılık açısından 'sobaya yaklaşırsan elin cız olur' düzeyinden ileriye gitmediği söylenebilir.

Kaynakça:

Sporda

Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun (6222 Sayılı Kanun).

<http://www.alomaliye.com/2011/04/14/sporda-siddet-ve-duzensizligin-onlenmesine-dair-kanun-6222-sayili-kanun/> adresinden erişilmiştir.

